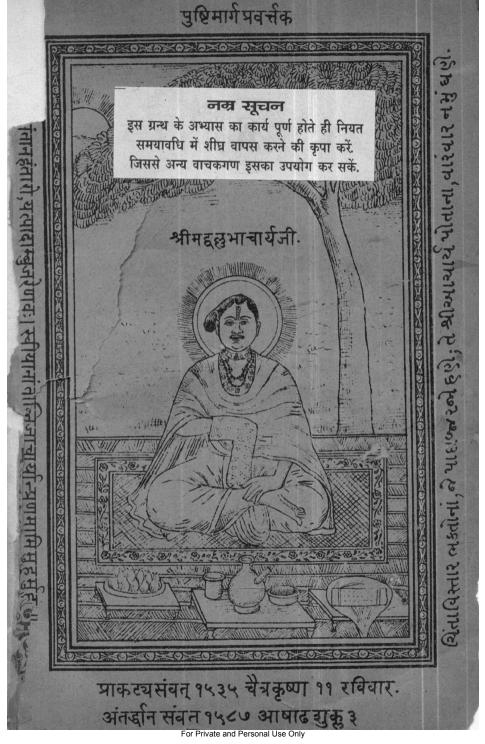

શ્રીમદ્ વલ્લભાચાર્યજી વિરચિત ષોડશ ગ્રંથનું સાંકળિયું.

·····

	શ્લાક	ΎI
૮ ને મહાત્મ્યના	9) E	
	96	1
	૨૧	र् ।
01. ^w	૨પા	રહ
	૮ાા	3 ८
	E	81
	9011	૪૫
	ЧУ	84
	19	પહ
	8	83
	29	くど
	ર૧	69
	પ	હ
	२२	ંી
	२०	Cle
	હાા	હપ
84	مىرىمىيىتى مەرىمىي	
કુલ શ્લાક.	२२१	
	૮ ને મહાત્મ્યને કુલ શ્લાિક.	૮ ને મહાત્મ્યને ૧) ૯ ૧૯ ૨૧ ૨૫ ૨૫ ૯ ૧૦ ૧ ૧ ૧ ૧ ૧ ૧ ૨૧ ૨૧ ૨૧ ૨૨ ૨ ૨ ૫ ૨૨ ૨૫ ૨ ૫ ૨

For Private and Personal Use Only

પ્રસ્તાવના.

ષાડશ એટલે ૧૬ અને ગ્રંથ કહેતાં પ્રસ્તક. પ્રષ્ટિમાર્ગપ્રવર્તક શ્રીચ્યાન ચાર્યજ મહાપ્રભુજ એટલે શામદ વલભાચાર્યજીએ રચેલા ૧૬ નાના ગ્રંથોના **સમૂહ** ષાેડશગ્રંયને તા**ત્રે** વૈષ્ગુવાસાં સુપ્રસિદ્ધ છે. આ મૂળ સંસ્કૃત ષાેડશ ગ્રંથની અનેક આવૃત્તિયા થઈ ગઇ છે. કેમકે શ્રદ્ધાળુ વૈષ્ણુવે৷ તેના નિસ પુણ્યપાઠ પરાપ્ર્વથી કરતા આવ્યા છે. છાપેલી પ્રતાે ન મળતી તે વખતે, મહા માટી શીકારસ અને ઘર્જી દ્રવ્ય ખર્ચીને પણ, આવા ગ્રંથોની લેખી પ્રતા તેઓ મેળવતા હતા. આંમ છતાં, આટલી બ્રહ્યાંથી નિસ પ્રણ્યપાઠ કર-નારા વૈષ્ણવા બધા સંસ્કૃત સમજી શકનારા હતા, કિંવા છે, એવા મિથ્યા વાદ કરવાનું સાહસ તેા દાઇ કરશેજ નહિ સારે ગમે તેવી શ્રદ્ધાથી પણ વગર સમર્જ જે પુણ્યપાઠ કરીએ, તેનું દળ તેા તેવુંજ મળે, એમ કહેવાની જરૂર રહી નહિ. વેઠ જેવી ઇલ્ડિવિાણીના કેવળ પાંક કરનારા બીજી રીતે મહા પુરુષાત્મા લેખાતા બ્રાહ્મણોને પણ, આપણા લોકો **વેદીઆદેરની ઉ**-પમા આપે છે; ત્યારે આ પોડશંગ્રંથ જેવા નિત્ય પુણ્યપાઠના પુસ્તકતું મૂળ સંસ્કૃત તથા તેની સાધે તેના ગૂજરાતી અર્ધની અપેક્ષા શ્રહાળ વૈષ્ણવે તા પાતાની મેળેજ કબુલ કરશે. આમ છે માટે, તેનું ગૂજરાતી ભાષાંતર આ સંપ્રદાયનો પાકશાળાઓ વગેરે સાથે સારા સંખર્ધ ધરાવનાર એવા એક શાસ્ત્રો પાસે કરાવીને તેની પેહેલી આહતિ બહાર પાડવાને પ્રભુ કૃપાથી આજે બની આવ્યું છે.

આ શાસ્ત્રીજી મુંબઇના વૈષ્ણવેાને કેવલ અજાહ્યા નથી, કેમકે પ્રથમ પડિત શ્રી ગટ્ટલાલજીની સ્થાપેલી વિદ્યાલક્ષ્મીપાઠશાળામાં એમણે અધ્ય-યન કરેલું, ત્યારેબાદ ગાસ્વામિ શ્રીવૃસિંહલાલજી મહારાજે આવાજ સાંપ્ર-દાયિક ગ્રંથા વૈષ્ણુવાને ભણાવવામાટે જે '' સુમાધિની '' નામે પાઠશાળા સ્યાપી છે, તેમાં આ શાસ્ત્રી ભણાવનાર અધ્યાપક હતા. માટે તેમણે કરેલું ભાષાંતર શ્રીમદ્દવલભાચાર્યજીનાં સિદ્ધાંતને અનુસરતું છે એમ સાન-વાને હરકત નથી. છતાં કાેઇપણુ પ્રકારની ન્યૂનતા નજરે પડે, તે અમને લખો જણાવવામાં આવશે, તેા તેની શાધખાળ કરાલી બીજી આવતિમાં તેને ખુલાસા કરવામાં આવશે. વળી આ પુસ્તકમાં સંસ્કૃત કલેાકોનો એન કલાે અર્થજ આપ્યાે નથી. સાથે લગતું ટી પેણ કરીને 'તેંની ખતલબ પણ સમજાવવાના પ્રયત્ન કર્યો છે. માટે આ ષાેડશગ્રંચના પ્રકાશકા આશા રાખે છે તેમ, જો આપણા બહાેળો વિસ્તાર પામેલા શહાદ્વૈત વક્ષભસંપ્રદાયના અનુયાયીએા આ શ્રી**આચાર્યજી મહાપ્રસુજના** અલાૈકિક સાર્થ ગ્રંથને**ા** ચેાગ્ય સત્કાર કરશે, તેા આ સંપ્રદાયના બોંજા નાના મોડા અનેક ઝ:વો, જે ખીચારા ખરા શ્રહ્યાળુ વૈષ્ણુવેાની જાણમાં પણ નથી, તે ૬પર ક્રમે ક્રમે ધ્યાન પહેાંચાડવાને અનશે–જો બ્રીહરિની એવીજ કૃષ્ણ હશે તેા.— પુસ્તક પ્રસારક સંડળી, મુંબઇ સંવત્ ૧૯૫૨ ના ચૈત્ર શુદ્દ હ સામ. શ્રીરામ જન્મમહાહ્સવ. 🕽 કાળકાદેવી, મુંબઇન

વૈષ્ણવો યયોગી ગ્રંથો.

નામ.	ન્યેાછાવર.	નામ.	ન્યાછાવર.	
ઉત્સવની ટીપ (વ્ર.)	o)~	थढत्स्ते।त्र सरित्सागरलागर (	સં.) ૩	
એકતાળીસ ગ્રંથને ગુટકા (સં.	) ન	ભક્તિ પેાષણ (ગૂ.) (છપ		
,, રેશમી.	012	ભગવદ્ગીતા (સં.) રૂગ થી ર		
કૃષ્ણ ભક્તિ ચંદ્રિકા (ગૂ.)	0 1	ભાગવત (સં.) ર શા થી ર શ્ય		
કૃષ્ણલીલા (કાવ્ય ગૂ.)	٤jl	ભાગવતના ધાળ		
કૃષ્ણ ચરિત્ર (")	ર	ભગવદ્ગીતા (સાર્થ)	oli	
કૃષ્ણાભિસાર કાવ્ય (સં.)	ા	,, સમસ્લેાકી	٤	
ગર્ગસંહિતા (ગ્.)	x	ભ્રમરગીત (વ્ર.)	•)=	
ગાેકુલનાથજીના વચનામૃત (ગ્)	•)~	મારૂત શક્તિ (સં.)	ંપ	
ગેાપિકા ગીત. (સ. ગૂ. વ્ર.)	o)=	યમુનાષ્ટક સટીક (ગ્.)	om	
ગેાવિંદસ્વામીકે કીર્તન (વ્ર)	٤	રસિક વલ્લભ (ગુ)	0112	
ચારે ધામની યાત્રા (ગ્.)	ગાત્ર	રાસલીલા ભાગ ર	olll	
ચારાશી વૈષ્ણવની વાતા (વ્ર.)	પ	રાસ પંચાધ્યાયી (સં.)	01-	
જમનાજીના પદ વ્રજ (ગૂ. લિ	પે) ∘)∽	વલ્લભાખ્યાન (ગ્.)	°)=	
દયારામ કુત કાવ્ય (ગ્.)	ર	વલ્લભાખ્યાન (વ્ર. ટીકા)	311	
" ર સિક વલ્લભ (ગ્.)	olle	વલ્લભસ્તુતિરત્નાવલી (સં.)	٤	
દશાવતાર સ્તાત્ર (ગ્ર)	o)≋	વલ્લભવિલાસ ભાગ ૧. (વ્ર.)	olle	
દરમિસ્કંધ ભાગતવત (ગ્રૂ)	પ	વલ્લભવિલાસ ભાગ ૩-૪	211	
ધર્મ પ્રકાશ (ગ્રુ.)	01	વલ્લભીય કલ્પદ્રમ (સં.)	પ	
ધાળપદ સંગ્રહ (ગૂ.)	٥l	વિષ્ણુ સહસ્રનામ (સં. ગુ.)	∘)=u	
નાથદારના ભામિયા (ગ્.)	o)≈	વેદાંત ચિંતામણી (સં.)	olt	
નિત્ય કીર્તન (બ.)	٩	વૈષ્ણવ ભક્તાદય ભાનું (સં.)	o)=	
નિત્ય કૌર્તન (ત્રણે ભાગ) (વ્ર.)	55	વેષ્ણવાપદેશ	o)=	
નિત્યલીલાવનખેલ ચંદ્રાવળા (ગ્		શ્રી નાથજીનું પ્રાગટય (શ)	0111	
નંદદાસકૃત પાંચાે મંજરી (વ્ર.)	2	શુદ્ધાદ્વેત માર્તડ (ગુ.)	•1	
પાણંજન (સં.)	3	સન્સિદ્ધાંત માર્તડ (સ.)	ų	
પુરુષાત્તમ સહસ્રનામ (સં.)	v)≈	સપ્રમાણુ દાેલાત્સવ (સ. વ.)	۰l	
અસા આવનની વાર્તા (વ્ર.)	ş	સિદ્ધાંત મુક્તાવેલી સટીક (ગૂ.)	91L	
ભાલખાેધ સટીક (ગ્.)	211	હ रिरायछ शिक्षापंत्र सरीङ	x	
สิบัตร์ บริสุริเ ยุธศรีที่มี บริสุรเศย สุขยุ บริสุร บริเวท กร้างกับกระบบ				

ઉપલા પુસ્તકો યદુવંશીય પુસ્તકાલય તથા પુસ્તક પ્રસારક મંડળી સુંભઇ-માં મળે છે.

શ્રીમદ્ વક્ષભાચાર્યજી વિરચિત

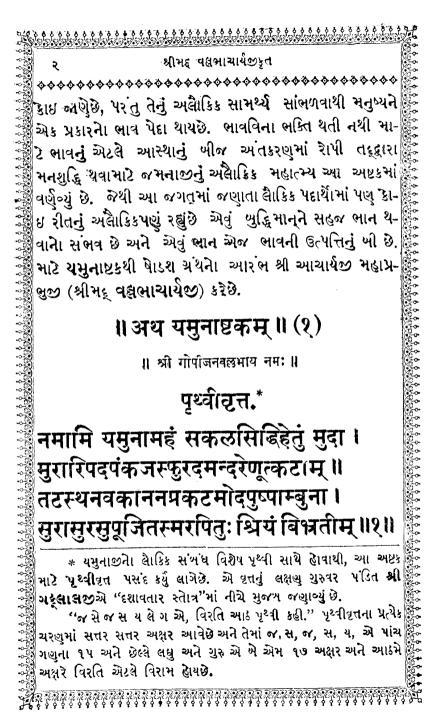
ષોડશ ગ્રંથ

ગૂજરાતી ટીકા સાથે.

श्री कृष्णाय नमः

શ્રીમદ **વક્ષભાચા**ર્યજીએ વૈષ્ણવાેને બાેધક તથા નિત્ય જેનાે પાડ થઇ શકે એવા ધાેડશ (૧૬) નાના ગ્રંથાે રચ્યાછે. તેમાં પ-<u>હેલું **યમુનાષ્ટક** રચ્યુંછે. તેનું કારણ એ છે કે</u> માણસ માત્ર દેાષ-વાન્ હેાયછે. તેની"શુદ્ધિ પ્રથમતઃ થવી જોઇએ. તનની શુદ્ધિવિના મનની શુદ્ધિ થતી નથી અને મનની શુદ્ધિવિના ઇશ્વરભક્તિ થતી નથી; માટે તનમનની શદ્ધિનું બીજ રાપવામાટે આરંભમાં આ ગ્રંથ યાેજ્યાે જણાયછે. શરીર શુદ્ધિમાં પહેલું કામ નિર્મળ જળ-થી સ્તાન એ છે માટે પ્રથમ સ્તાન કરવાનું સૂચન જમુનાજીના નામથી આપેાઆપ થાય છે, એટલુંજ નહિ પણ સ્નાન સમયે આ અષ્ટકનાે પાડ કરવાથી પાપનાે ક્ષય થાય છે. એજ હેતુ લ-<mark>ક્ષમાં રાખી ભાવિક વૈષ્ણવાે નિરંતર</mark> પ્રાતઃસ્નાન વખતે આ અષ્ટક ભણતા જેવામાં આવેછે. જે લાેકાને સંસ્કૃતને લાધે આટલા આડ રલેાકના પાડ કરવા પણ સાધતા નથી, એવા અસંસ્કૃત જને৷ અષ્ટસખાનાં રચેલાં વ્રજ ભાષાનાં "જમનાજીનાં ચાલીસ પદ*"નાે નિત્ય પાઠ કરેછે. જમુનાજીને એક સાધારણ નદી તરી-ક નિશાળમાં ભણતા ખાળકાથી માંડીને વયેાવૃદ્ધ માણસ સૂધી સર્વે

* આ ૪૦ પદનું પુસ્તક પણ ગૂજરાતી માેટા અક્ષરે છાંપેલું મુંભઇ, કાળકાદેવી રસ્તે, પુસ્તક પ્રસારક મંડળી (રામદાસ કાશીદાસ માેદીની કંપ-ની)ની દુકાને તથા યદુવંશીય પુસ્તકાલયમાં મળેછે. ન્યાેછાવર એક આનેા.

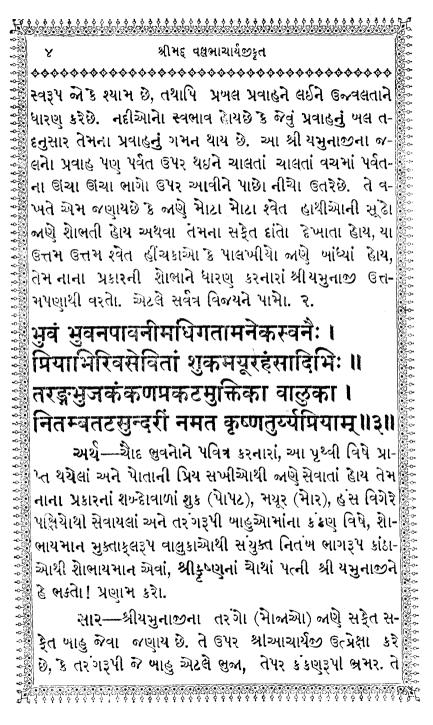

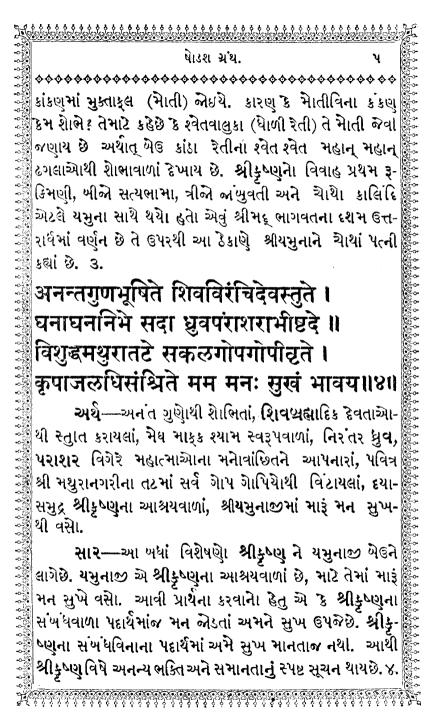
સાર—્શ્રીઆચાર્યજીએ ધાેડશ ગ્રંથાેના વિરચનમાં પ્રથ-મ શ્રીયમુનાષ્ટક નામનેા ગ્રંથ રચ્યાે. આનું અલાૈકિક કારણ એમ જણાય છે કે શ્રીયમુનાજીને સર્વ પ્રકારની સિદ્ધિયાે આપવામાં મુખ્ય કારણરૂપ ગણેલાંછે, તાે તેથી સર્વ પુરુષાર્થની સિદ્ધિસારૂ પ્રથમ શ્રી યમુનાજીની આઠ શ્લાેકાથી સપ્રેમ વંદનપૂર્વક સ્તુતિ કરેછે. ૧.

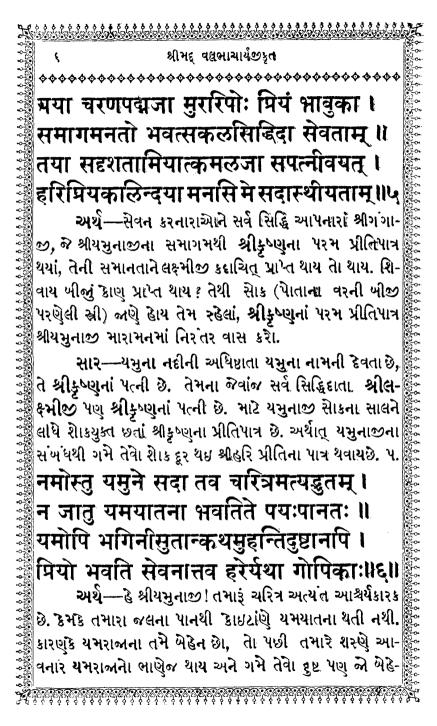
कलिन्दागीरेमस्तके पतदमन्दपूरोज्ज्वला । विलासगमनोछसत्पकटगण्डशैलोन्नता ॥ सघोषगतिदन्तुरा समधिरूढ दोलोत्तमा ।

मुकुन्दरतिवर्द्धिनी जयति पद्मबन्धोः सुता ॥२॥

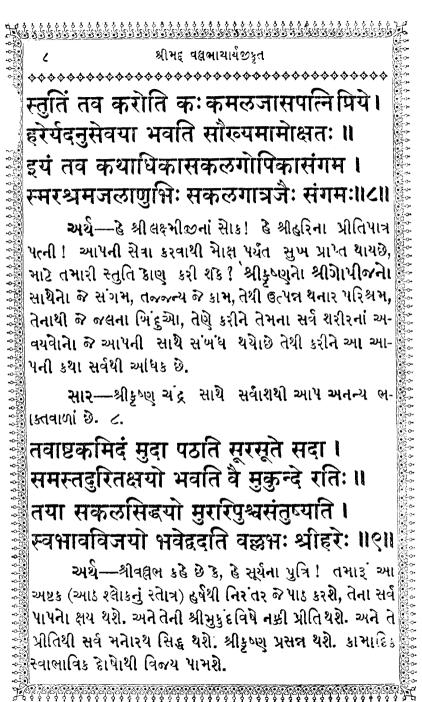
અર્થ—કલિંદ પર્વતના શિખર ઉપર ઉતરતા અમંદ જલ પ્રવાહથી ઉજ્વલ શાેબતાં એવાં અને સ્વચ્છદગતિથી શાેભાયમાન માેટા માેઢા પાષાણે ઉપર થઇને ઊચાઇને ધારણ કરનારાં તથા શબ્દવાળી ગતિથી વિલાસને કરતાં એવાં (મધ્ય ભાગમાં ઊંચાઇને લીધે) જાણે દાઇ પાલખી ઉપર બિરાજી પધારતાં હાેય તેમ જણા-તાં, શ્રાકૃષ્ણચંદ્રને પ્રીતિ ઉત્પન્ન કરનારાં, શ્રી સૂર્યના પુત્રી, શ્રીય-મુનાજી જયને પ્રાપ્ત થાઓ (સર્વથી ઉતમત્તાએ વરતાે).

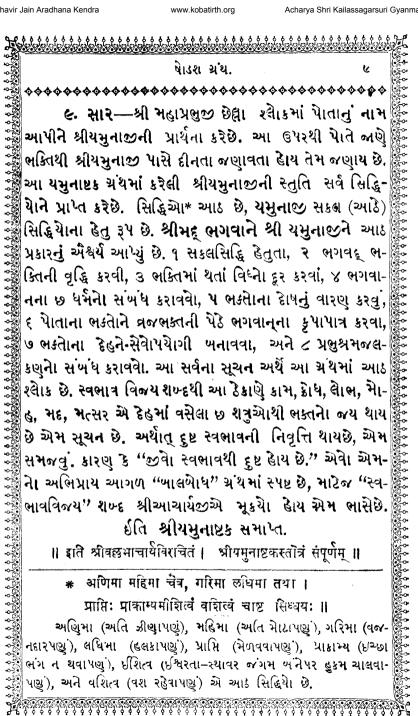

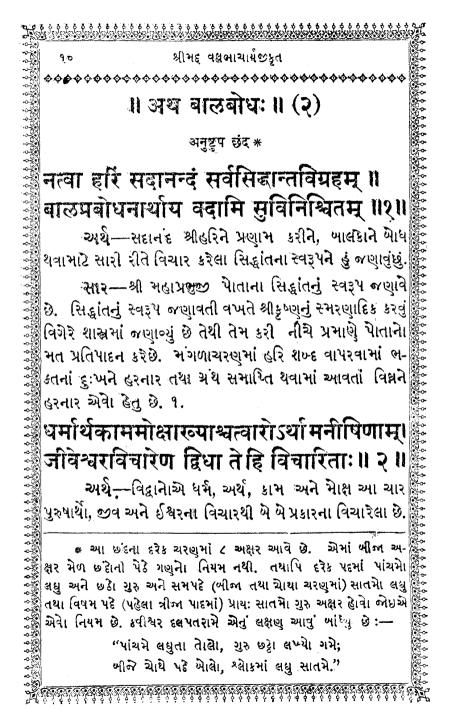

ષો છા ગાંચ. નનાે દીકરાે હાેય તાે, ભાણેજ અણી, માંમાે ભાણેજ ઉપર ઢેમ હાય ઉપાડે ? માટે જેમ શ્રાહરિના સેવનથી શ્રીગેાપીજનાે તેમ તમારા સેવનથી તે યમને પણ પ્રિય થાય છે. એવાં આશ્વર્યજનક ચરિત્રવાળાં આપને મારા નમસ્કાર હેા. સાર—આ જગતમાં પણ જે એવે৷ નિયમ છે તે৷ સાક્ષાત્ દેવતાઓમાં તેવા નિયમ હાેચ તેમાં નવાઇજ શં ? દ. ममास्तु तव सन्निधौ तनुनवत्वमेतावता । न दुर्ह्वभतमा रतिर्मुररिपौ मुकुन्दपिये ॥ अतोस्तु तव लालना सुरधुनी परं संगमात्। तवैव भुवि कीर्तिता नतु कदापि पुष्टिस्थितैः॥७॥ અર્થ----તમારા સમીપમાં આ મારા શરીરતું નવીનપછ્ં થાએા. તેમ થવાથી શ્રીકૃષ્ણ વિષે પ્રીતિ દુર્ક્ષભ નથી. માટે હૈ મુકુંદપ્રિયે ! (શ્રીકૃષ્ણને વહાેલાં હે શ્રીયમુનાજી !) તમારી ઉપાસ-ના યા સેવા મને થાંએા. તમારાજ સંગમથી શ્રીગંગાજી આ પૃથ્વીમાં ઠીર્તિને પ્રાપ્ત થયાંછે, પરંતુ પુષ્ટિમાર્ગસ્થ ભક્તાેચે કરીને તેમ નથી થયું. સાર---શ્રી આચાર્યજીએ પાતાના શરીરનું નવીનપછ્ માગ્યું તેની મતલભ ભગવદુભજન લાયક નવીન દેહની પ્રાપ્તિ આ ઠેકાણે બણવી. પુરાણ**માં ગંગાજીની** સ્તુતિ પ્રસિદ્ધ છે પ ણ **શ્રીયસુનાજીની નથી, એમ**ેકાઈ ક**હે** માટે શ્રીઆચાર્યજી કહેછે કે મર્યાદા માગીઓએજ ગંગાજીની સ્તુતિ કરેલી છે. અ-ને પુષ્ટિ માર્ગીઓએ તમારા સંખંધથી મંગાજીની સ્તૃતિ ક રેલી છે. ૭.

अलौकिकास्तुवेदोक्ताः साध्यसाधनसंयुताः ॥ लौकिकाऋषिभिःप्रोक्तास्तथंवेश्वरशिक्षया॥३॥

અર્થ—સાધ્ય અને સાધન આ બે ભેદવાળા વેદમાં કહેલા તે અલૈાકિક છે એમ જાણવું. અને તે ઈશ્વર વિચારિત છે. અને ઈશ્વરની આજ્ઞાથી ૠષિયાએ કહેલા તે જીવવિચારિત છે. તે લા-કિક છે. એમ જાણવું.

. સાર—સાધ્ય એટલે સ્વર્ગ વિગેરે અને સાધન એટલે મ-જ્ઞાદિક કર્મા. **૩**.

लोकिकांस्तु पवरूपामि वदानाद्यायतः स्थिता॥ धर्मशास्त्राणिनीतिश्वकामशास्त्राणि च क्रमात्॥

અર્થ—લૈાકિક (પુરુષાર્થા)ને હું આહીં યથાર્થ રીતે કહુંછું. કારણ કે ઇશ્વરવિચારિત તા વેદમાં નિર્ણીત છે, માટે તેના નિર્ણય કરવાની કાંઇ જરૂર નથી. ધર્મયાસ્ત્ર, નીતિશાસ્ત્ર, અને કામશાસ્ત્ર આ ક્રમથી—

સાર--ધર્મ પુરુષાર્થ સિદ્ધ કરવાના ઉપાયે**ા ધર્મશાસ્ત્રમાં** ^{રે}ખડાવ્યા છે, અર્થ પુરુષાર્થ સિદ્ધિના ઉપાયનું નીતિશાસ્ત્રમાં નીરૂપણ કરેલું છે, અને કામ પુરુષાર્થની સિદ્ધિના માર્ગ કામશા-વ્રમાં કથ્યા છે માટે એ ત્રિવર્ગ સાધક ત્રણે જાતનાં શાસ્ત્રા તૈયાર છે, અને તેપાંના નિર્ણય પણ ઝાઝા સંદેહ વાળા નથા. પરતું થાથા ૧ર

શ્રીમદ્દ વ્**લભાચાર્યજી**કૃત

त्रिवर्गसाधकानीति न तब्रिर्णय उच्यते ॥ मोक्षेचत्वारिशास्त्राणि ठौकिके परतःस्वतः ।५।

અર્થ— ઉપર કહેલા ત્રણ શાસ્ત્ર ધર્મ, અર્થ તથા કામ ને સિદ્ધ કરનારા છે. એ પ્રસિધ્ધ છે. માટે તેનેા નિર્ણય ંૄઅહીં કર-વાની કાંઇ જરૂર નથી. હવે બાકી રહ્યા લાૈકિકમાં માક્ષ તે શાસ્ત્રનાે નિર્ણય અમાે કરીએ છીએ. આ માક્ષલૈં:કિકમાં બે પ્રકારના છે. એક સ્વતાેમાક્ષ અને બીજો પરતાેમાક્ષ. રેતેમાં એક એક માક્ષમાં બંબે શાસ્ત્ર છે. એટલે જુમલે ચાર શાસ્ત્ર છે.

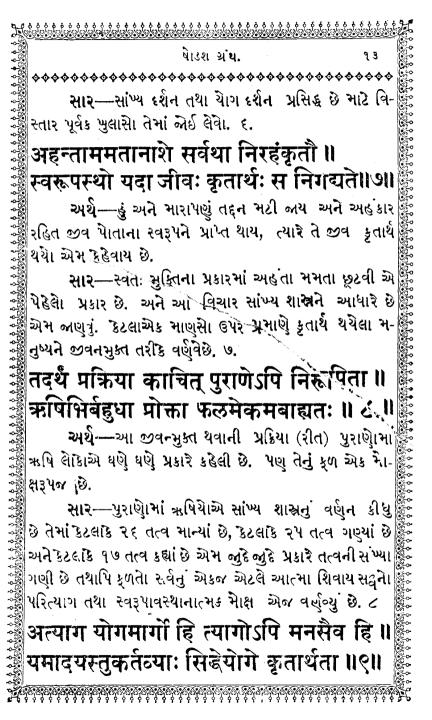
સાર—કપિલમુનિકૃત સાંખ્ય શાસ્ત્ર અને પતંજળી મુનિકૃત ચાેગશાસ્ત્ર એ બે સ્વતાેમાેક્ષ દર્શક શાસ્ત્રાે છે. શિવજીદ્વારે માેક્ષ પ્રતિપાદન કરનાર શૈવશાસ્ત્ર અને વિષ્ણુ દ્વારે માેક્ષ પ્રતિપાદક વૈષ્ણવશાસ્ત્ર એ બે પરતાેમાેક્ષ સૂચક શાસ્ત્રાે છે. એમ કુલ માેક્ષ સિદ્ધિમાટે ચાર શાસ્ત્રાે છે તેમાં પણ સ્વતાેમાેક્ષના બે વિશેષ પ્રસિદ્ધ છે અને પરતાેમાેક્ષના બે સંદેહવાળાં છે માટે તે સંબંધી આ ગ્રંથમાં નિર્ણય વર્ણવાય છે. પ.

दिधा द्वे द्वे स्वतस्तत्र सांख्ययोगौ प्रकीर्त्तितौ ॥ त्यागात्यागविभागेन सांख्येत्यागःप्रकीर्तितः॥

અર્થુ—સ્વતાેમાેક્ષના બે પ્રકાર આ છે ૧. ત્યાગ અને ૨. અત્યાગ. આ ભેદથી સાંખ્ય તથા યાેગશાસ્ત્ર કહેલાં છે. સાંખ્ય શાસ્ત્રમાં માેક્ષનું સાધન સર્વ વસ્તુમાત્રનાે ત્યાગ એ જણાવેલું છે.

૧. પાેતાથી સિદ્ધ. ૨. બીજાના આક્ષયથી થનારો.

ŶſĠŶĊŶĊţĊţĊŸŎŸĊŸĊŸĊŶĊŶĊŶ

૧૪ શ્રીમદ્ વક્ષભાચાર્યજીકૃત ♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦ અર્થ — ત્યાગના અભાવમાં યેાગમાર્ગથી માેક્ષની પ્રાપ્તિ છે. (તનથી) ત્યાગ યેાગ જો કે સિદ્ધ થતા નથી, માટે મનથી ત્યાગ ક-રવાનીજ જરૂર છે. અને યમ નિયમાદિ મનના નિશ્વલપણાને માટે કરવા. એમ કરતાં યાેગસિદ્ધિ થતાંજ કૃતાર્થપણું પ્રાપ્ત થાયછે. સાર — માેક્ષ મળવાના બીજો પ્રકાર એ છે કે ચાેગશા-સ્ત્રોક્ત યમનિયમાદિ પાળવા. કારણ આગળજ જણાવ્યું છે કે

રવાગા કરવા તે ત્યાંગ મના પૂર્વક કરવા. તો જ્યાંસૂધી મનના નિ ત્યાંગ કરવા તે ત્યાંગ મના પૂર્વક કરવા. તા જ્યાંસૂધી મનના નિ-ત્રહ થયા નથી ત્યાંસૂધી તા તે ત્યાંગના અસંભવજ છે. માટે શ્રી મહાપ્રજીજી આજ્ઞા કરેછે કે યમનિયમા પાળવા, કે જેના પ્રતિપા-લનથી મનના નિગ્રહ થાય છે. યમ. ૧ નિયમ. ૨ આસન ૩ પ્રાણાયામ. ૪ પ્રત્યાહાર–ઇંદ્રિયનિરાધ. ૫ ધારણા ૬ ધ્યાન. હ સમાધિ. ૮ આ આડ યાંગ શાસ્ત્રનાં અંગા છે. ઉપરનાં અંગા ાસદ્ધ થવાથી મનના નિગ્રહ થાય છે. ૯.

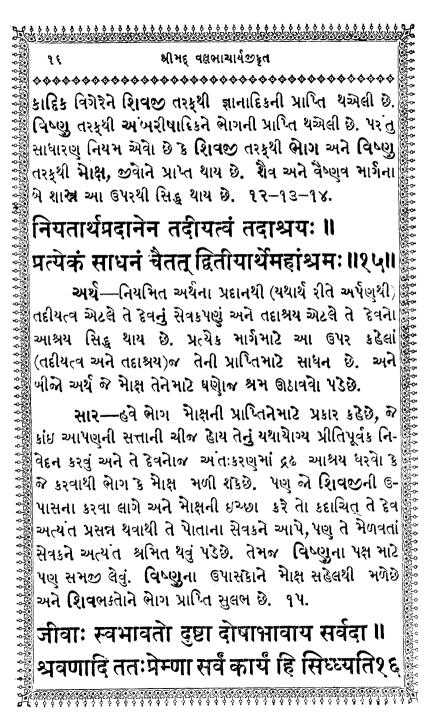
पराश्चयेण मोक्षस्तु द्विधा सोर्ऽापे निरूप्यते॥ ब्रह्मा ब्राह्मणतां यातस्तद्रूपेण च सेव्यते॥ १०॥

અર્થ—પરતાેમાેક્ષમાં પણબે પ્રકાર છે. ગુણબૂર્તિ <mark>બ્રહ્યા</mark> છે, તે તાે બ્રાક્ષણતાને પ્રાપ્ત થયા છે. અર્થાત્ તેની ઉપાસના બ્રાક્ષ-ણપણાથી ખને છે. મૂર્તિરૂપે થતી નથી.

सार—સ્वताમेक्षिना બે ભેદ આગળ જણાવ્યા. હવે બીએ પરતામાક્ષ છે. તે પણ બે પ્રકારના છે. જેની અંદર બ્રહ્યાજી બ્રાહ્મણતાને પ્રાપ્ત થઇ તે રૂપથી ઉપાસના કરવાલાયક થયા છે. ૧૦ ते सर्वार्था न चाद्येन शास्त्रं किंचिटुदीरितम् ॥ अतःशिवश्व विष्णुश्व जगतो हितकारकौ॥११॥ <u>I za hodza za kontra kontra</u>

ષાડશ ગ્રંથ.

અર્થ---ચાર પુરુષાર્થ બ્રહ્માથી સિદ્ધ નથી. બ્રહ્માએ કાંઇક કાંઇક શાસ્ત્ર નિરૂપણ કર્યું છે, કે જેનાથી કલ્યાણની પ્રાપ્તિ છે. હવે બાકી રહ્યા શિવજી તથા વિષ્ણુ જેઓ જગતનાં હિતકારક છે. ૧૧. वस्तुनः स्थितिसंहारौ कार्यौं शास्त्रमवर्तकौ ॥ ब्रह्मैव तादशं यस्मात् सर्वात्मकतयोदितौ ॥१२॥ निर्दोषपूर्णगुणता तत्तच्छास्त्रे तयोः कृता ॥ भोगमोक्षफले दातुं शक्तौ द्वावपि यद्यपि ॥१३॥ भोगः शिवेन मोक्षस्तु विष्णुनेति विनिश्चयः ॥ लोकेऽपि यत्मभुभुँक्ते तन्न यच्छति कर्हिचित् ॥ अतिप्रियाय तदपि दीयते कचिदेव हि ॥ १४ ॥ અર્થ----ત્રણ શ્લાેકના સાથે સંખંધ છે તેથી ત્રણે શ્લાેકના અર્થ સાથેજ. વસ્તુંમાત્રની સ્થિતિ અને સંહાર કરવા આ જેએા- 🖗 નું કાર્ય છે. એવા તે ખેઉ શાસ્ત્રના પ્રવર્તક છે. પ્રહ્નજ તેવી જાત-નું છે કે જેથી તે બેલને સર્વાત્મકપણાથી કહેલા છે. તે તે શાસ્ત્રમાં તે બેલ દેવેા માટે દાષરહિત પૂર્ણ ગુણવાળાપણું જણાવેલું છે. ભાગ અને મેાક્ષ આ બેલને આપવાને જોક બેલેંસમર્થ છે તથાપિ શિવજીથી ભાગની પ્રાપ્તિ અને વિષ્ણુથી માક્ષની પ્રાપ્તિ થાય છે એમ નિશ્વય છે. જગતુમાં પણ આ વાત પ્રસિદ્ધ છે કે જે ચીજ રાજાને ખાવા પીવાની હેાય તે બીજાને ન મળે તથાપિ જે તે ચીજને માંગનારા રાજાને અત્યંત પ્રિય હાેય તાે કદાચિ<u>ત</u> તેને પણ મળે.

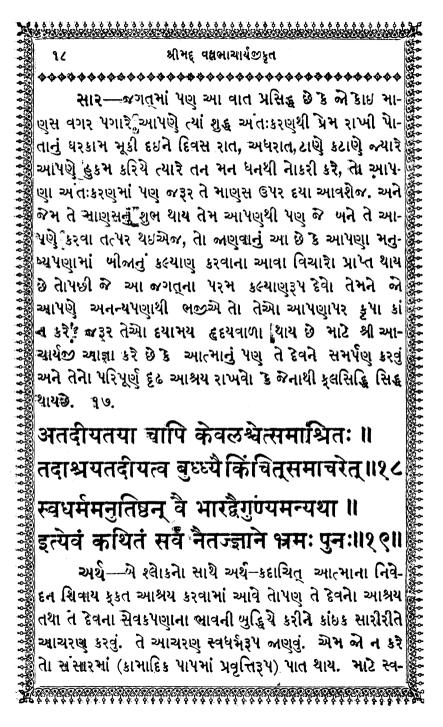

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆ અર્થ––જીવેા સ્વભાવયી દુષ્ટ હેાય છે. કામાદિક શત્રુવાળા સ્વભાવયીજ છે. માટે દાેષાે મટવા સારૂ (નિર્દાેષ થવાને વાસ્તે) ક્ષવણ, મનન, વિગેરે નવ પ્રકારની ભક્તિ સર્વદા કરવી.એમ કરતાં કરતાં. પ્રેમભક્તિ જ્યારે ઉત્પન્ન થાય ત્યારે સર્વ કાર્યની સિદ્ધિ પ્રા-પ્ત થાય છે.

સાર—કામ (ઇચ્છા), ક્રોધ (ઇચ્છા ભગ થતાં ઉપજતા ગુ-સ્સાે), લાેબ (ગમે તેટલું મળે તાેપણ સંતાેષ ન માનવા તે), માેહ (પદાયંના દેખીતા ગુણેાથી અંજતાં તેનું ખરૂં સ્વરૂપ ન ઍાળ-ખાય એવી મનાવૃત્તિ), મદ (કાેઇ પણ પદાર્થની પ્રાપ્તિથી થતા હર્ષમાં—ગર્વથી—બીજાને પાેતાથી હલકા માનવાની વૃત્તિ) અને મ-ત્સર (એટલે અદેખાઈ, બીજાની ચઢતી જોઇ મનમાં થતા બળાપાે) એ છ વિકારા જીવને સ્વાભાવિક વળગેલા હાેય છે. એ દાેષાને જીતી તે વિકારાની અસર જરા પણ ન થાય એવા મન અને ઈદ્રિયના નિગ્રહ થતા સૂધી જીવમાત્ર દુષ્ટ એટલે દાેષવાન્ ગણાય છે. સર્વદા શબ્દ આ શ્લાેકમાં શ્લેષાથી છે. ૧ સર્વદા એટલે સર્વ સમયે–નિ-રતર—નવધા બક્તિ કરવી. ૨. સર્ઘ–દા સર્વ એટલે સંઘળી અને દા એટલે દેનાર. એટલે બક્તિ છે તે સર્વે સિદ્ધિઓને આ-પનાર છે. ૧૬.

मोक्षस्तुसुलभो विष्णोर्भोगश्च शिवतस्तथा ॥ समर्पणेनात्मनो हि तदीयत्त्वं भवेद्ध्रुवम्॥१७॥

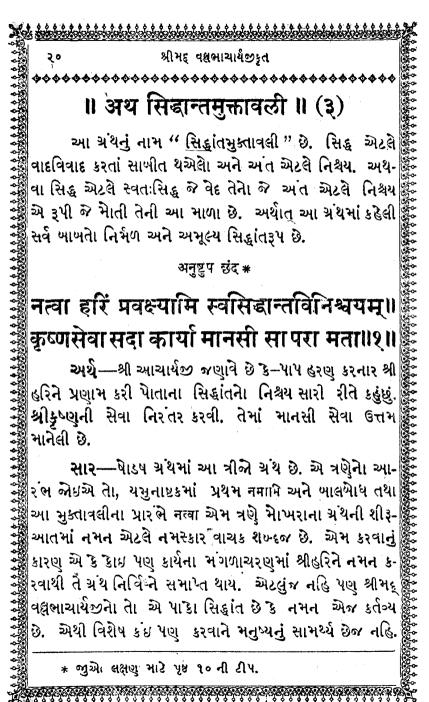
અર્થ—મેાક્ષ તા વિષ્ણુથી સુલભ છે. ભાેગ શિવજીથી સુ-લભ છે. પણ તે ક્યારે સિદ્ધ થાય કે જ્યારે આત્માનું પણ સમ-ર્પણ તે દેવને કરવામાં આવે અને સર્વથા તે દેવનોજ અનન્યભક્તિ કરવા ચિત્ત તત્પર થાય ત્યારે.

ષાહશ પ્રંચ.

સાર---નિવેદન કર્યા શિવાય દાઇપણ દેવની ભક્તિ બની શકતી નથી. પ્રથમ તેા માણસ જાતે વિચારવાનુ હાેય ત્યારે કાંઇ પણ સારાે વિચાર અહે માટે શ્રીઆચાર્યજી આજ્ઞા કરેછે શ્રીસદ્ગુરુ પાર્સે જઇને તેએાની આજ્ઞા પ્રમાણે વિઘાભ્યાસ વિગેરે કરવાે કે જેનાથી સાક્ષાત શ્રીપરમાત્મા શ્રીકૃષ્ણના સ્વરૂપના બાધ થાય ક જે બાેધથી તેમની ભક્તિ કરવાની રીતિ જણાય. જેના જાણવાથી આત્માનું પણ નિવેદન કરવાને મનની પ્રવૃત્તિ થાય. જે પ્રવૃત્તિથી તદીયત્વ (તેમના સેવકપર્શ્વ) અને તદાશ્રય (તેમનાજ આશ્રય) સિદ્ધ થાય. જેની સિદ્ધિર્થી સર્વ પ્રકારની સિદ્ધિપૂર્વક સાક્ષાત પર-માનદ માક્ષ કુલની પ્રાપ્તિ થઇ આપણે કૃતાર્થ થઇવે છિવે. માટે પરમેશ્વર શ્રીકૃષ્ણને માટે શ્રીઆચાર્યજીએ પોતાના આ ''બા<mark>લ</mark>-બોધ" નામના ગંધમાં જેમ બાધ કર્યો છે તેમ આપણે જે કરીએ તેા જરૂર આ ભવસાગર તરીને પાર ઉતરિયે અને સર્વ સિદ્ધિઓને સહજમાં જઇને સત્વર વરિયે. પછી સર્વાત્તમ અ ખંડ આનંદમય પરમાત્મા પૂર્ણપુરુષના પદપદ્મ પ્રેમપૂર્વક પુનઃ પુનઃ પરમપવિત્ર દ્વદય પદુમમાં ધરિયે અને નિરંતર નિઃશેષ સુખનિવાસમાં જઇ અસાધારણ પ્રેમભક્તિપૂર્વક આનદમાં ઠ-રિચે. ૧૮–૧૯.

॥ इति श्रीमद् बछमाचार्यं बिरचितौ बालबोधः संपूर्णः॥ २ ॥

ર૧

ષાેડશ પ્રાથ.

♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦ વળી વિનિશ્વય એટલે વિશેષ રીતે–સારી રીતે કરેલા નિશ્વય–અ-ર્થ ત્ સિદ્ધાંત. આમ જેતાં આરંભમાંજ પુનરુક્તિ દીસે છે, પણ તે આ સ્થળે દેાષ નથી પણ દૃઢિકરણ માટે છે. મતલબ કે આ ગ્રંથ-માં જે જે વાત કહી છે તે ઘણા વિચારપૂર્વક નિશ્વિત કરેલી છે. એમાં હવે સંશય જેવું કંઇજ નથી. એવી વાત તે કથી ? તે ઉત્ત-રાર્ધમાં કહેછે "શ્રીકૃષ્ણની સેવા સદાય કરવી." કૃષ્ણ એટલે કૃષ્ કહેતાં ભૂ–સત્–અને ણુ એટલે આનંદ અર્થાત્ સદાનંદ પરબ્રહ્મ તેની સેવા હેમેશાં કરવી. એ સેવા બે પ્રકારની હાેય છે, એક સાધ-નરૂપ બીજી ક્લરૂપ. તેમાં જે ક્લરૂપ એટલે માનસી સેવા છે તે ઉત્તમ સેવા જાણવી. ૧.

चेतस्तत्पवणं सेवा तत्सिध्ध्यै तनुवित्तजा ॥ ततः संसारदुःखस्य निवृत्तिर्ब्रह्मबोधनम् ॥२॥

અર્થ---ભગવચ્ચરણ સાથે ચિત્તનું જે વશવા ર્તપણું તેનું ના મ સેવા. અને તે સેવાની સિદ્ધિ થવામાર્ટે તનુજા અને વિત્તજા સેવા કરવી. તેથી સંસાર દુઃખની નિવૃત્તિ થાય છે. અને બ્રહ્મ-સ્વરૂપના બાેધ થાય છે.

સાર—નિરંતર શ્રીકૃષ્ણુમાંજ આપણા ચિત્તનું જે એકા-ગ્રપણાથી વશીભૂત થવું તેનું નામ સેવા. મતલખ કે ક્ષણુમાત્ર શ્રી હરિચરણથી ચિત્ત દૂર ન જઇ શકે તેવાપણું તેનું નામ સેવા. તે સેવા કેમ સિદ્ધ થાય? તેને માટે ઉપાય કહેછે. એક તનુજ અને બીજી વિત્તજા. શરીરથી ખને તે તનુજા અને દ્રવ્યથી ખને તે વિ-ત્તજા સેવા. એ કરવાની જરૂર જાણવી કેમકે એ ખંને સાધન પ છે. તે થવાથી ક્ળરૂપ ઉત્તમ માનસી સેવા સિદ્ધ થાય છે. કે જેથા બ્રહ્નસ્વરૂપના ચાેગ્ય બાેધ કહેલા છે અને જે સેવાથી આ સંસાર-

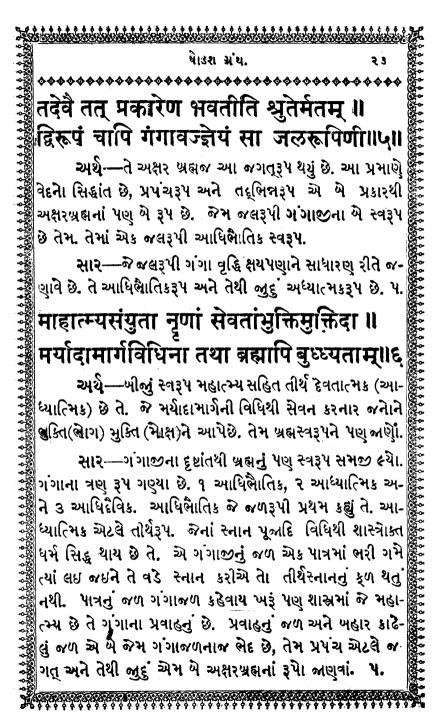
અર્થ—પરબ્રહ્મ તેા શ્રીકૃષ્ણુજ છે. અક્ષરબ્રહ્મ સત્ ચિત્ અને આનંદાત્મક છે. તે અક્ષર બ્રહ્મના બે સ્વરૂપ છે. એક આ સંપૂર્ણ જગત્ અને બીજાં જગત્થી વિલક્ષણ રૂપ છે.

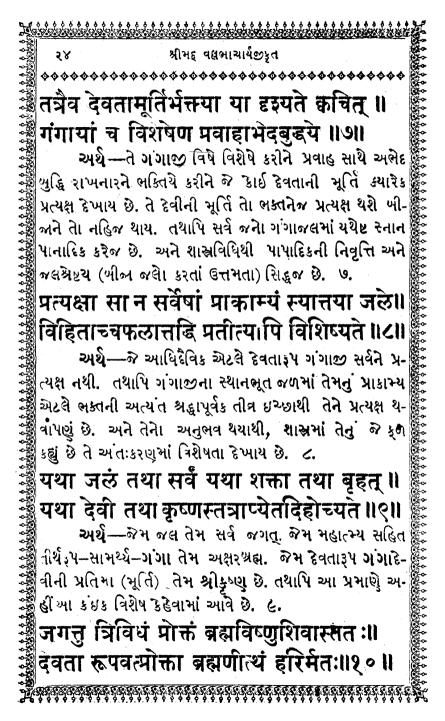
સાર—્શ્રી આચાર્યજી કહે છે પરમાત્મા-પરમેશ્વર-પરપ્રક્ષ જે કહેા, તે આ જગત્ના પ્રભુ સેક પરપ્રક્ષ શ્રીકૃષ્ણુજ છે. અને બૃહત એટલે અક્ષરપ્રક્ષ તેનાં બે સ્વરૂપ છે એક તા આ જગત્રૂપ. અને બીજીું આ જગત્થી વિલક્ષણુરૂપ આ પ્રમાણુ બે રૂપવાળું અક્ષરપ્રક્ષ બણવું. 3.

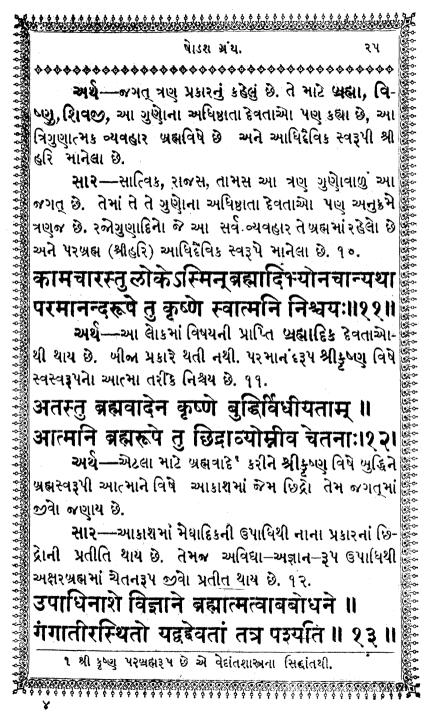
अपरं तत्र पूर्वस्मिन्वादिनो बहुधा जगुः ॥ मागिकं सगुणं कार्यं स्वतन्त्रं चेति नैकधा॥४॥

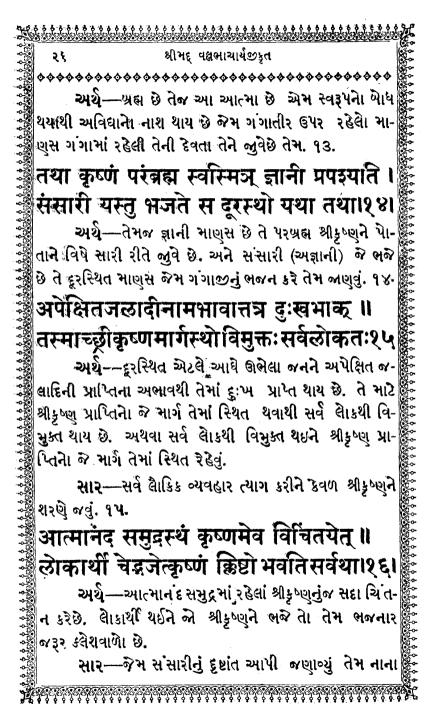
અર્થ—જગત્ર્પી જે તેનું પૂર્વ રૂપ તેમાં વાદીઓનું અનેક પ્રકારાથી કથન છે. દાઇએક કહેછે દે આ જગત્ માયિક છે;દાઇ કહેછે સગુણ છે; દાઇના મત એવા છે દે કાર્ય છે; તેમજ દાઇના મત જગત્ સ્વતંત્ર છે. એમ અનેક પ્રકારે વાદીઓ કહેછે.

સાર—માયાવાદીઓ આ જગત્ને માયિક એટલે માયાથી થયેલું અને ખાંટું છે એમ કહેછે. સાંખ્ય મતવાળાઓ આ જગત્ સગુણ છે એટલે સત્ત્વાદિક ગુણવાળું છે એમ કહેછે. નૈયાયિદા કહેછે ૬ પૃથ્વી જલ વિગેરેના પરમાણુના કાર્યરૂપ છે. મીમાંસા મતવાળાઓ કહેછે ૬ આ જગત્ સ્વતંત્ર એટલે કારણવિના ખનેલું છે. એમ અનેક પ્રકારે આ જગત્નું સ્વરૂપ બાેલાય છે. ૪.

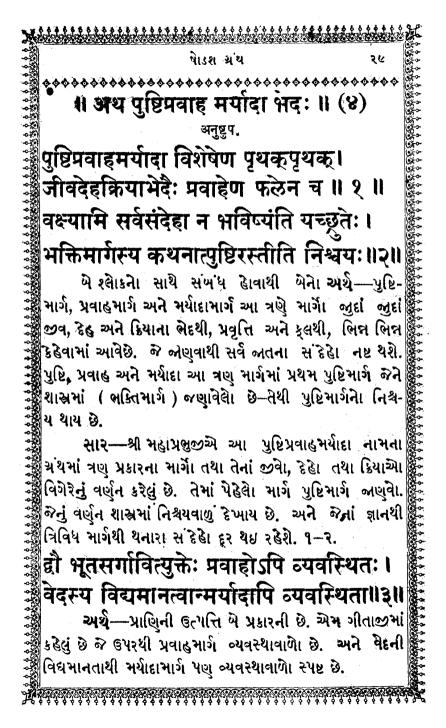

હાય પણ તેને ત્યાં તૃણાદિકથી ઢકાઇ રહેલું જલ દેખાતું નથી. તેમજ ભક્તિહીન જે માણસ તેને પાતાનાં કરેલાં અયાગ્ય કર્માથી સર્વત્ર વ્યાપક શ્રીકૃષ્ણના સ્વરૂપનાે બાેધ થતાે નથી. અને કેહાદિ-કથી ઢંકાઇ રહેલાે તે રહેછે. તાે તેથી ભક્તિ પણ પ્રાપ્ત નથી થ-તી અને પાતાના સુખ સારૂ નાના પ્રકારની યાેનીએનમાં પાતાનાં અવળાં કર્માથી ભમી ભમીને દુઃખને પ્રાપ્ત થાય છે. ૨૦.

સાર—શ્રી આચાર્યજી આજ્ઞા કરેછે કે આ હપર પ્રમાણે અમારા શાસ્ત્રના સિદ્ધાંત લાેકાએ જાણી લેવા અને કે જે જાણવા-થી પુરુષ સર્વ સંદેહાેથી રહિત થશે. આ સ્થળે પુરુષ શબ્દથી સી અને પુરુષ બંને જાણવાં કેમકે જે જીવ પુરુષાર્થ સિદ્ધ કરે તે જી-વનેજ વેદાંતમાં પુરુષ કહેછે. ૨૧.

આ પ્રમાણે શ્રી વક્ષભાચાર્ય વિરચિત સિદ્ધાંત મુક્તાવલીનું ભાષાંતર સંપૂર્ણ થયું.

इति श्रीवछमाचार्य विरचिता सिद्धांत मुक्तावली समाप्ता ॥ २ ॥

શ્રીમદ વક્ષભાચાર્યજીક્ત 30 સાર—-શ્રીકૃષ્ણુે જગત્ની ઉત્પત્તિ ગીતાજીના સાળમાં અ ध्यायभां द्वी मृतसर्गा लोकेऽस्मिन्दैव आसुर एव च॥ आः श्ले। आं थे પ્રકારની જણાવેલી છે. જેમાં પેહેલી સૃષ્ટિ દેવી અને બીજી અ-સુરી આ પ્રમાણે કહેલી છે. તેમાં જેમ નદીના પ્રવાહમાં કાષ્ઠ હ-ણાદિ તણાઈ જાય છે તેમજ અસૂરી જીવાની વ્યવસ્થા ખને છે. અને દૈવી સષ્ટિને ચાલવા માટે વેદ પોતે વર્ણાશ્રમ મર્યાક્રાને જણા-વે છે તેથી મર્યાદા સ્પષ્ઠ છે. આ ઉપરથી પ્રવાહમાર્ગ અને મર્યા-દામાર્ગ સ્પષ્ટ સમજી લેવા. ૩. कश्चिदेव हि भक्तो हि यो मदक्त इतीरणात् । सर्वत्रोत्कर्षकथनात्पुष्टिरस्तीति निश्चयः ॥ ४ ॥ અર્થ—રાઇકજ ભક્ત મારા સ્વરૂપને ચથાયોગ્ય જાણેછે ઇત્યાદિ ઉત્કર્ષ ઘણું ઠેકાણું કહ્યા છે જેમક શ્રીભાગવતમાં પણ ઉદ્યું છે કે જેની ઉપર ભગવાન્ દયા કરેછે, ''તેની ખુદ્ધિ લાૈકિક વૈદિક માર્ગથી ખહાર થઇ જાય છે." ઇત્યાદિ કહેલું છે, માટે ઉત્કર્ષ કથ-નથી પ્રષ્ટિમાર્ગનાે નિશ્વય થાય છે. **સાર**—્શ્રીમદ્ ભાગવત, ભગદ્ગીતા વિ**ગે**રે ધણા ધણા ગં-ચામાં પુષ્ટિમાર્ગ જણાવેલાે છે. આ ઠેકાણે દાઇને શંકા થાય કે પુષ્ટિમાર્ગ, મૈર્યાદામાર્ગમાં કાં ન વ્યાવી જાય ? કારણ દે વેદ જે મા-ર્ગમાં મર્યાદારૂપ થયેા તે માર્ગ ઉત્તમ દાહેવાય, તા પછી પુષ્ટિમા-ર્ગની પણ તેમ વ્યવસ્થા કાં નહિ, ખુલાસા–પુષ્ટિમાર્ગ, મર્યાદામા-ર્ગથી ભિન્ન છે. કારણ ભગવાનેજ પાેતે પાેતાના મુખથીજ આજ્ઞા કરી છે કે "હું વેદજ્ઞાનથી પ્રસન્ન થતાે નથી; હું તપશ્વર્યાના આચ-રહ્યુથા પ્રસન્ન થતાે નથી; તેમ નહીં યજ્ઞયાગાદિ ક્રિયાએાથી પણ; નહિ દાનાદિક કરવાથી પણુ; ઈત્યાદિ કહી કહીને પરિણામમાં આ-

न सर्वोऽतः प्रवाहादि भिन्नो वेदाच भेदतः । यदा यस्येति वचनान्नाहं वेदैरितीरणात् ॥ ५ ॥ मार्गैकत्वेऽपि चेदंत्यौ तनू भक्त्यागमौ मतौ । न तद्युक्तं सूत्रतो हि भिन्नो युक्त्या हि वैदिकः॥६॥

અર્થ---માટે પ્રવાહથી અને વેદથી બેય માર્ગથી પુષ્ટિમાર્ગ બિન્ન છે. જુદાં જુદાં ભાગવત ગીતાજી વિગેરેનાં વચનાે છે. માટે પરસ્પર જુદાઇ છે. કદાચિત્ માર્ગ ત્રયને એકપણું આવે, તાેપણ પ્રવાહમાર્ગને અને મર્યાદામાર્ગ ને ભક્તિમાર્ગનું આગમપણું (ભક્તિ પ્રાપ્તિનું સાધનપણું) થાય. તેથી તેનું અંગપણું સિદ્ધ થાય આમ જે કહેવું તેપણ યાગ્ય નથી. કારણ કે ભક્તિસ્ત્રમાં ભક્તિથી મુ-ક્તિ કહેલી છે. પ્રવાહમાં તાે મુક્તિ છેજ નહિ તેથી પ્રવાહ ભિ-ત્નજ છે. શ્રો ગાેપીજના વિગેરેને વૈદિક સંસ્કારવિના પરમ ભક્તિ પ્રસિદ્ધ છે. ઇત્યાદિ શુક્તિઓથી વૈદિકમાર્ગ જીદા છે. તેનાં અંગ-પણું તેમને નથી. એમ સમજવું. પ–દ.

जीवदेइकृतीनां च भिन्नत्वं नित्यता श्रुतेः । यथा तद्वत्पुष्टिमार्गे द्वयोरपि निषेधतः ॥ ७ ॥ અર્થ—જીવપણામાં, દેહમાં અને ક્રિયામાં પરસ્પર ત્રણે મા-

<u> </u>

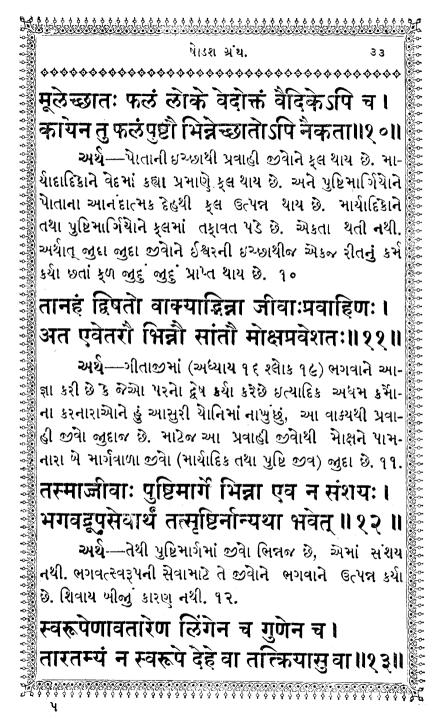
ંશ્રીમદ્દ વક્ષભાચાર્યજીકૃત

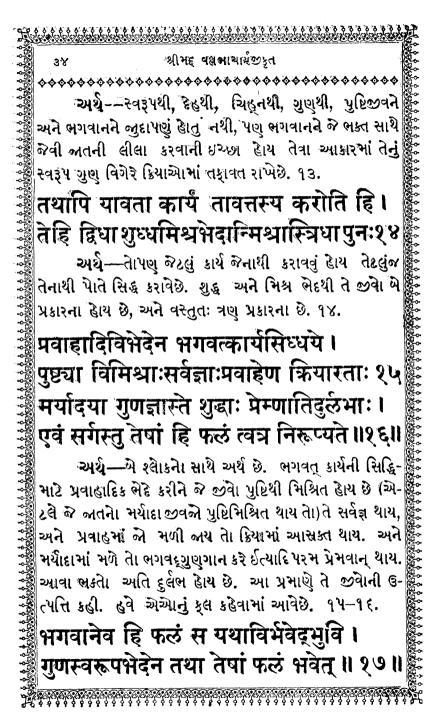
સાર—્પ્રવાહીજીવ ચ્યાસુરી હાેય છે. ભગવદ્ભજનથી તે-આેનેા દેહ પ્રતિકૂલતાને ધારણ કરેછે. અને પરજનાને પાતાના સ્વાર્થ માટે પીડા પણ ઉત્પન્ન કરવી ઇત્યાદિ તે વ્યાસુરી જીવાની ક્રિયાઓ હાેય છે. તેમજ મર્યાદા જીવા દૈવી સંજ્ઞાને ધારણ કરેછે. વૈદિક ધર્મની સાથે અનુકુલતા ધરાવનારા તેમના દેહા હાેય છે; ય-જ્ઞાદિક કર્મરૂપ તેઓની ક્રિયા બનેછે. પુષ્ટિમાર્ગના જીવા પણ દૈવી હાયછે. અને જેઓને કાઇ જાતના ક્લની લાૈકિક અલાૈકિક ભગ-વચ્ચરણ આસક્તિ શિવાય અન્ય ઇચ્છાજ હાેતી નથી. ભગવદા-સક્તિરૂપ તેમની ક્રિયા જણાય છે. અને તદનુકૂલ (ભગવદ્ભજન-નને લાયક ફૂલ) તેઓના દેહ હાેય છે. આ પ્રમાણે જેમ માર્ગત્રય-માંજ ભેદ છે તેમજ સર્વત્ર ભેદ સ્પષ્ટ સમજી લેવા. તેથી આ વાત સિદ્ધ થાય છે કે પરસ્પર કાઇ કાઇને સંબંધ નથી. હ.

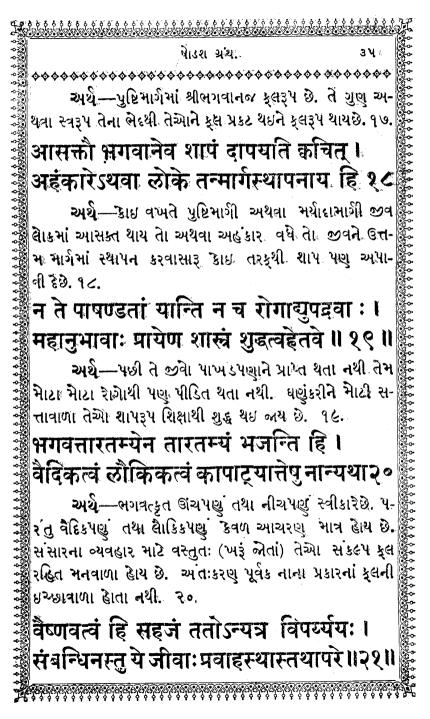
प्रमाणभेदाझित्रो हि पुष्ठिमार्गो निरूपितः। सर्गभेदं प्रवक्ष्यामि स्वरूपांगक्रियायुतम् ॥८॥

અર્થ—પ્રમાણ ભેદથી પુષ્ટિમાર્ગ જીદાજ કહ્યા છે. હવે સ્વરૂપ, અંગ અને ક્રિયા તેવાળા સર્ગના ભેદ કહુંછું. ૮.

इच्छामात्रेण मनसा प्रवाहं सृष्टवान् हरिः । वचसा वेदमार्गं हि पुष्टिं कायेन निश्चयः ॥९॥ અર્થ—્લીહરિએ પાતાની ઇચ્છાથી એટલે મનથી પ્રવાહને ઉત્પન્ન કર્યા. અને વચનથી વેદમાર્ગને અને શરીરથી પુષ્ટિમાર્ગને ઉત્પન્ન કર્યા. આ પ્રમાણે નિશ્વય છે. ૯.

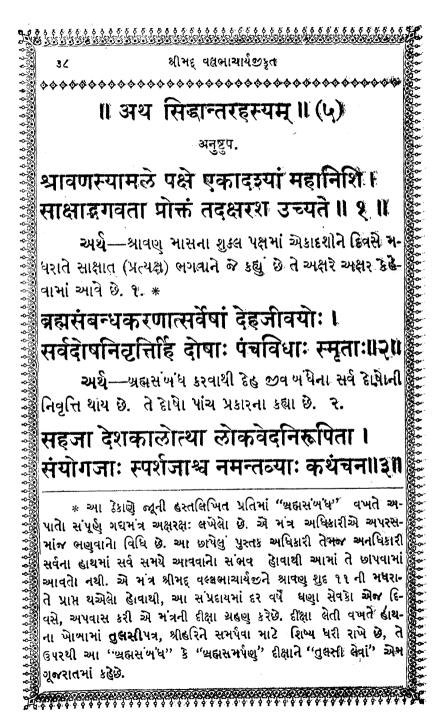

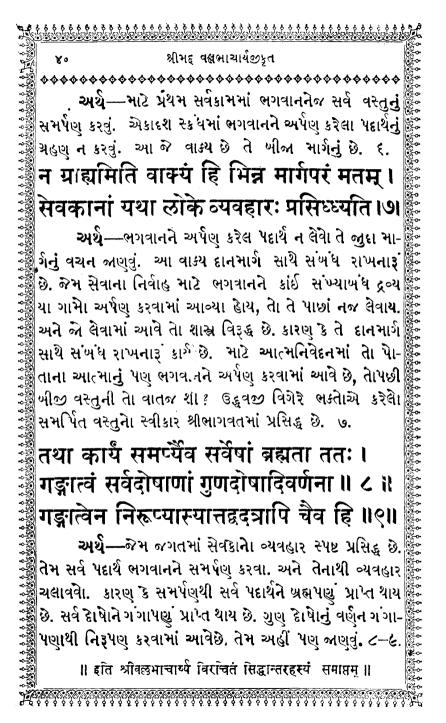

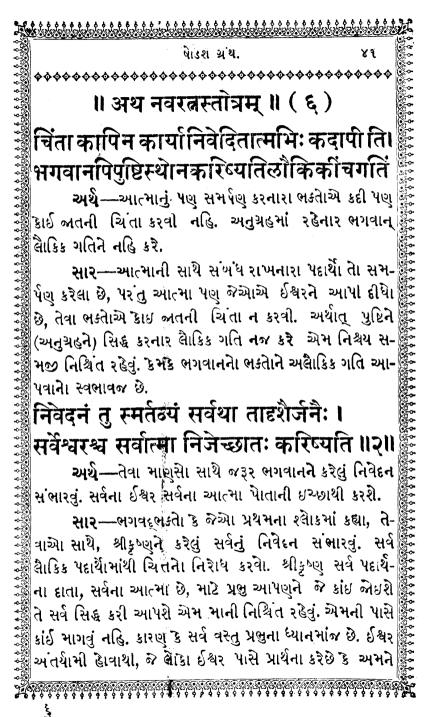
ષારશ ગ્રંથ. અર્થ—આસરી જીવ બે પ્રકારના, જે ઉપર કહી આ-**વ્યા. તેમાં બી**એ જીવે જે દુર્ફ્ર તેનેા વૃત્તાંત ગીતાજીમાં વિસ્તારથી કહ્યા છે. તેને દુર્જ્ઞ જાણવાં અને ખીએ અજ્ઞ જીવ હાેય છે તે સ્વ-ભાવથી અજાણજ હેાવાને લીધે બીજાની આજ્ઞાને કરવાવાળા ખનેછે. કર્મથી જો કે હીન કુલમાં જન્મ્યેા હાેય તાેપણ જે કુલ-માં જન્મ લીધાે તે કુલનું તે ઉત્તમ જીવ અધમ કર્મ નજ કરે, પુષ્ટિમાગીય જીવ ભિન્ન માગીયાેની સાથે એડાતાે નથી. સાર---યવનજાતિમાં પણ તેવા દાખલા મળી આવેછે. તેમ ચાંડાલાદિ જાતિમાં પણ પ્રસિદ્ધ દાખલાઓ દેખાય છે. કાઇ કર્મ સંયાેગથી નીચ જાતમાં જન્મ મળે પણ પાેતે જીવ ઉત્તમ માર્ગનાે હાેય તાે ત્યાં પણ તે ખાધકતાને પ્રાપ્ત થતાે નથી. કુંભારના કરમાં કનક કદાચિત્ પ્રાપ્ત થયું તાેપણ કાેઈ જાતની હાનિ તેને થતી નથી.·આ પ્રમાણે આચાર્યજીએ પુષ્ટિ, પ્રવાહ અને મર્યાદા આ ત્રણ માર્ગનાે તથા તે માર્ગના જીવાેનાે સ્વરૂપથી, દેહથી અને ક્રિયાથી ભેદ જણાવ્યાે. જેના જ્ઞાનથી મનુષ્ય સર્વ સંદેહના અભાવને પ્રા-પ્ત થાય છે. ૨૫–૨૬. ॥ इति श्रीवछभाचार्य विरचितः पुष्टिप्रवाहमर्यादाभेदः समाप्तः ॥

For Private and Personal Use Only

ષા ૮૧ ચાય અર્થ--લોક તથા વેદશાસ્ત્ર નિરૂપિત તે દેાષા પાંચ પ્રકારના છે. ૧ સહજદાય. ૨ દેશજદાય. ૩ કાલજદાય. ૪ સંચાગજ દાેય. અને પ સ્પર્શજદેષષ. આ દાષે આત્મનિવેદન કર્યા પછી કાઇ રી-તે માનવાલાયક **ન**થી. સાર—સહજદેાષ એટલે જન્મ સાથેજ થનારા જેમકે શદ્ર <u> બલમાં જન્મ. દેચ</u>જદાષ જેમકે મગધ દેશાદિમાં જવું વિગેરે. કાલજદેાષ એટલે કલિયુગના ખલથી અસત્કર્મમાં પ્રવૃતિ. ચાેથા સંચાેગજ દેાષ એટલે ચાંડાલ વિગેરેના સંગયી થનારા દાષ. પાંચ-મે৷ સ્પર્શજદેાષ એટલે જલાદિકના સ્પર્શથી થનારા દેાષ. ૩. अन्यथा सर्वदोषाणां न निवृत्तिः कथंचन । असमर्पितवस्तूनां तस्माहर्तनमाचरेत् ॥ ४ ॥ અર્થ--- બીજી રીત સર્વે દાષેત્વી નિવૃત્તિ કાઈ રીતે નથો, તેથી અસમર્પિત વસ્તુનાે (અણપ્રસાદી પદાર્થનાે) ત્યાગ કરવાે. ૪. निवेदिभिः समप्यैंव सर्वं कुर्य्यादितिस्थिति । न मतं देवदेवस्य सामिभुक्तसमर्पणम् ॥ ५ ॥ અર્થ---આત્મનિવેદન કરનારા ભગવદ્ભક્તાએ સર્વ પદાર્થ ભગવાનને અર્પણ કરીનેજ પાેતાનાે નિર્વાહ પ્રસાદી પદાર્થથી કરવાે. આ પ્રમાણે ભક્તિમાર્ગની સ્થિતિ (રીત) છે. પણ અરધ ભાગ પ્ર-થમથી જુદ્દા કાઢી લઇને પાેતે તેના ઉપયાેગ કરવાે અને અરધા ખચેલેા ભાગ ભગવાનને અર્પણ કરવા, આમ ન કરવું. પ. तस्मादादौ सर्वकार्ये सर्ववस्तुसमर्पणम् । दत्तापहारवचनं तथा च सकलं हरेः ॥ ६ ॥

&ીમદ્દ વક્ષભાચાર્યછકૃત

♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦ અમુક અમુક આપે, તેમ જે લેદા એવી માંગણી નથી કરતા, તે અનને પ્રકારના જનાના દ્રદયની વૃત્તિ થયાર્થ જાણેછે. વળી પ્રાર્થ-ના કરનારને જોઇતી ચીજ આપવી અને તેમ ન કરનારને જોઇતી વસ્તુ ન આપવી એવા કંઈ ઇલરી નિયમ નથી. ભગવાન્ તા પા-તાની ઇચ્છા પ્રમાણેજ જેને જે આપવાનું તે, માંગે કે વગર માંગે આપેજ છે. એટલુંજ નહિ પણ કેટલીકવાર માંગેલા પદાર્થ ઇશ્વરે-ચ્છાયી પ્રાપ્ત થયાં છતાં, તે વડે ધારેલું સુખ મળતું નથી, તેવે સમયે માંગનારને પાતાની ભૂલ માલમ પડતાં નિરર્થક પસ્તાવા માત્ર થાય છે. એટલામાટે ઇશ્વર તત્વજ્ઞ આચાર્યાએ સકામ ભક્તિ કરતાં નિષ્કામ ભક્તિને શ્રેષ્ઠ અને આવશ્યક ગણી છે. ૨.

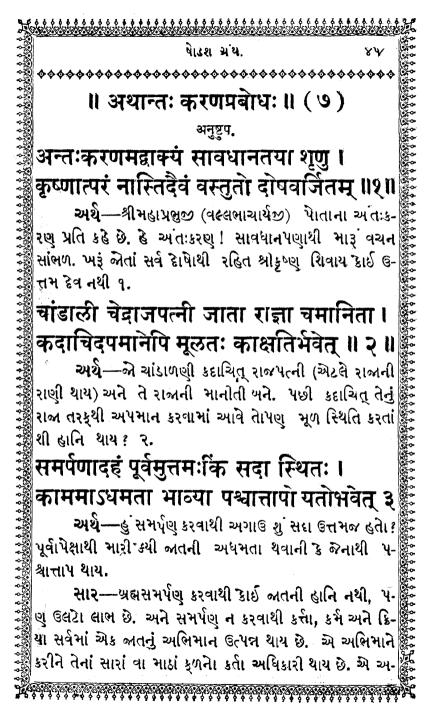
सर्वेषां प्रभुसंबंधो न पत्येकमिति स्थितिः । अतोऽन्यविनियोगेऽपिचिंताकास्वस्यसोऽपिचेत्

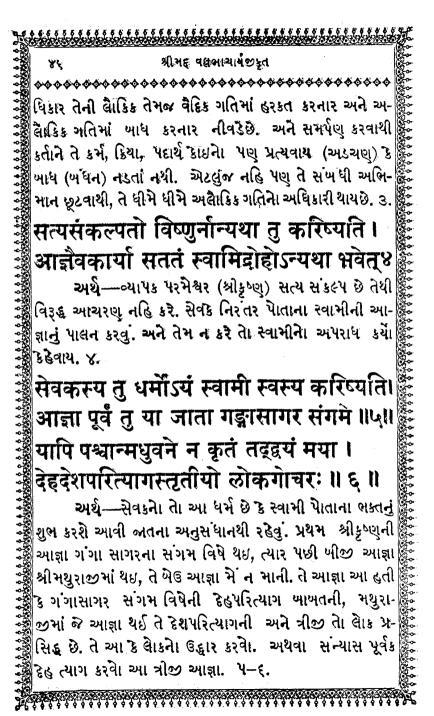
અર્થ—ઇક્ષરના સંબંધ સર્વની સાથે છે. એકની સાથે છે અને એકની સાથે નહિ તેમ નથી. માટે અન્યના વિનિયાેગ (ઉપ-ચાેગ)માં પણ અને જે વિષે વિનિયાેગ થયાે હાેય તે જાે પાેતાનાે હાેય તાેપણ શી ચિંતા ?

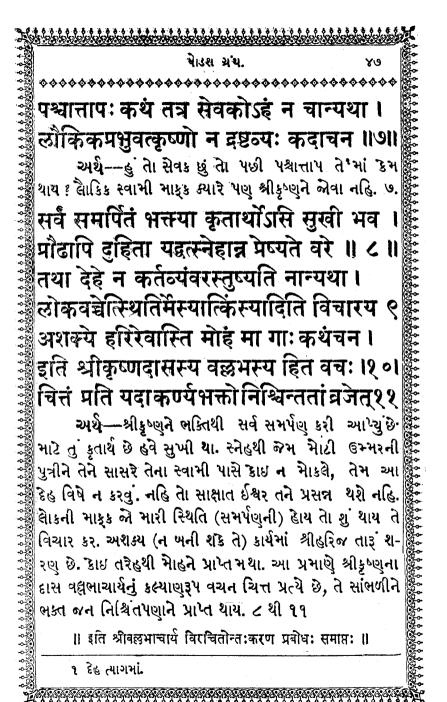
સાર,––બીજે ઠેકાણે સમર્પિત વસ્તુનાે વિનિયાેગ થયાે હાે-ય તાેપણ યદ્વિષયક (જે સખધી) વિનિયાેગ થયાે, તે પણ જો પ્રજી સખધી હાેય તાે તે બાબતમાં અને પાેતાની બાબતમાં કાેઇ જાત-ની ચિંતા ન કરવી. માત્ર તે વિનિયાેગ પ્રજી સંખધી હાેવાે જોઇએ. ૩.

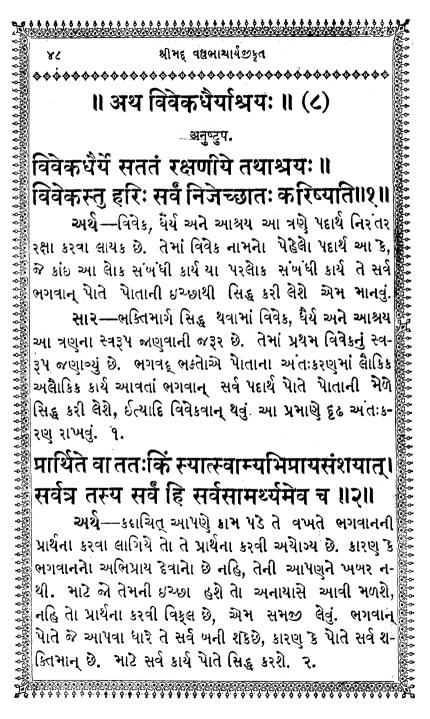
ષે હશ ગ્રંથ. &&&&& નિવેદન કરેલું છે, તેવા ભક્તાને અર્થાતુ શ્રીકૃષ્ણની સાથે જેના પ્રા-ણા પણ પરાયણ છે તેવાએાને કયી બતની વેદના છે? (ઢાઈ બત-ની પણ નથી.) ૪. तथा निवेदने चिंता त्याज्या श्रीपुरुषोत्तमे । विनियोगेऽपि सा त्याज्या समर्थो हि हरिः स्वतः५ અર્થ --- તેમજ શ્રી પુરુષાત્તમ વિષયક નિવેદન ખાતે ચિંતા ન કરવી. વિનિયાગ વિષે પણ તે ચિંતા ન કસ્વી. કારણ કે શ્રીહરિ સર્વ સમર્થ છે. સાર---- મેં ઈશ્વરને નિવેદન કર્યું તેના શ્રીહરિએ અંગીકાર કર્યેા કે નહિ તે ખાખતની પણ ચિંતા ન કરવી. તેમજ સમર્પિત વસ્તુતેા પ્રજ્ઞની સેવામાં લિનિયાેગ થયેેા. હવે આગળ સેવા માટે કમ કરશું ! તે ખાખતની પણ ચિંતા ન કરવી ! શ્રીહરિ સેવામાટે તથા લક્તમાટે સ્વતઃ સમર્થ છે. એમ સમજવું. પ. लोके स्वास्थ्यं तथा वेदे हरिस्तु न करिष्यति। पुष्टिमार्गस्थितोयस्मात्साक्षिणोभवताऽखिलाः६ સ્પર્થ---લેાકમાં તથા વેદમાં શ્રોહરિ સ્થિતિને નહિ કરશે જેથી શ્રોહરિ પુષ્ટિમાર્ગ સ્થિત છે તેમાટે.સર્વ સાક્ષી તરીક થાઓ. સાર—શ્રીકૃષ્ણ લાૈકિક વ્યવહારને અને વૈદિક વ્યવહારને સિદ્ધ ન કરે તેા તેમાટે પણ ચિંતા ન કરવી. શ્રીપ્રભુ પુષ્ટિમાર્ગ સ્થિત છે માટે સર્વ ભક્તજના સાક્ષી તરેહથી જૂઓ. દ. सेवाकृतिगुरोराज्ञाऽबाधनं वा हरीच्छया । अतः सेवापरं चित्तविधाय स्थीयतां सुखम् ।७। અર્થ—ગુરુની આજ્ઞારૂપ સેવા કરવી. અથવા તેમાં જે હ-

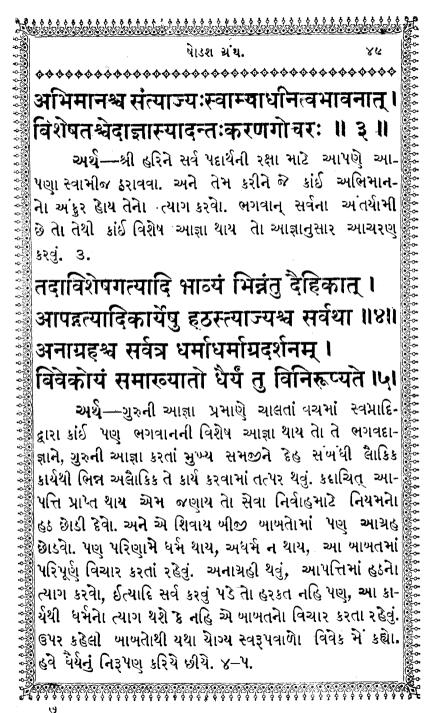
શ્રીમદ વક્ષભાચાર્યજીકત ¥¥ રિની ઇસ્છાથી તેના ખાધ થાય, તાેપણ સેવા પર ચિત્તને રાખી સખેથી રહેવું. સાર—ભગવત્સેવા શ્રીગુરુની સાજ્ઞા પ્રમાણે કરવી. તેમાં કદાચિત્ ભગવદિચ્છાથી કાંઈ વિશેષ થાય તેા (તે ભગવદાજ્ઞા એવી જાતની હાેય કે જેનાથી ગુરુની વ્યાજ્ઞાસો ખાધ થતા હાેય) તા તેમ કરી પ્રભુની આજ્ઞા પ્રમાણે સેવા પરાયણ થઇ રહેવું. ૭. चित्तोद्वेगं विधायापि हरिर्यंद्यत्करिष्यति। तथैव तस्य लीलेति मत्वा चिंतां द्वतं त्यजेत ८ અર્થ--ચિત્તમાં ચિંતા કરીને પંચ જે જે ઈશ્વર કરશે, તે તે તેની લીલા માનીને તરત ચિંતાને છેાડી દેવી. સાર---કાંઇ બાબતમાં ચિંતા કરવી નહિ. તેમ કરવાથી કવલ ગ્લાનિ ઉત્પન્નથાય છે. ૮. तस्मात्सर्वात्मना नित्यं श्रीक्विष्णः शरणं मम । वदद्विरेवं सततं स्थेयमित्येव मे मतिः ॥ ९ ॥ कृष्णः दारणं मम" आ अष्टाक्षर भंत्रने। ઉચ્ચार કरतांक रहेवुं, से પ્રમાણે મારી યુદ્ધિ છે. સાર---શ્રી આચાર્યજી આજ્ઞા કરે છે કે હે ભગવદભ-કતા એકાગ્ર ચિત્ત શ્રીકૃષ્ણનેજ શરણે જઈ "શ્રીકૃષ્ણ શરણ મમ" આ મંત્રનેજ નિરતર જપેા. આ પ્રમાણે મારી બુદ્ધિ પહેાંચેછે. ૯. ॥ इति श्रीवछभाचार्य विरचितं नवरतस्तोत्रं समाप्तम् ॥

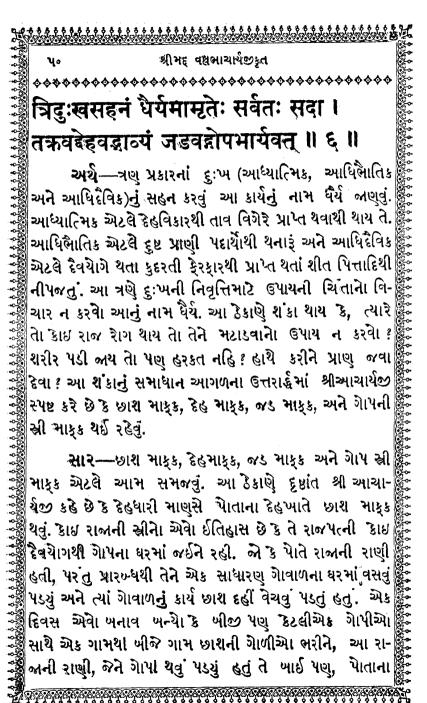

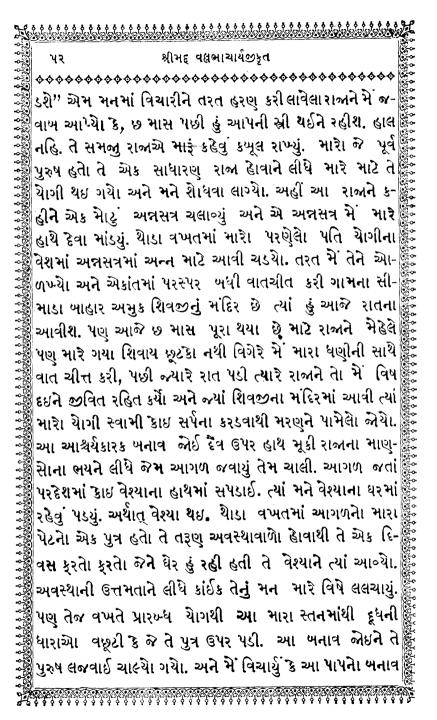

For Private and Personal Use Only

ષાડશ માંચ. મસ્તક હપર છાશની ગેાળી હપાડીને બીજી ગાેવાળણા સાથે એ-કથી બીજે ગામ રસ્તામાં હસતી હસતી વાતેા કરતી જતી હ-તી. આટલામાં એકદમ એવેા બનાવ ખન્યોાદે માથા ઉપરથી પાતાની છાશની ગાળી જમીન ઉપસ પડી ગઇ. પડતાં તેા ખધી છાશ ઢાળાઇ અને ઠોકરાની ગાળીના માટેા અવાજ થયેહ આ ખ-તાવ એઈ તે રાજાની રાણી (ગાવાલણી વેંસે) વિચાર કરીને તરત હસવા લાગી. રસ્તે જતાં બીજા પણ માણસાે તથા સાથેની સાહે-લિયે। ખધાં લોકા વિચારમાં પડયાં કે આ કેમ વારૂ હસતી હશે ? તુકસાનનાે તાે વિચાર રંચક પણ કરતી નથી. અને આનંદમાં ાં જેની લાગી હસે છે. માટે આપએું આને પૂછવું એઈએ. તરત તે ખાઇને બીજી સીએાએ પૂછ્યું, કે અરે આ વખતે તું કેમહસે છે? નુકસાનનાે તાે કાંઈ વિચાર પણ કરતી નથી. આ અક્ષરે⊮ સાંભ-ળતાં તેા તેને વધારે વધારે હસવું આવતું ગયું. અને આખરે તે ખાઇ નીચે પ્રમાણે ''વસંતતિલકા'' શ્લાેક બાેલી. हत्वा नयं पातिमवेक्ष्य मुजंग दर्ष्टं | देशांतरे विधिवशाद् गणिकापे जाता ॥ पुत्रं पति समधिगम्य चित्तां प्रविष्ठा । शोचामि गोप गृहिणी कथमदातकम् ॥ १ ॥ ભાવાર્શ—બેહેના સાંભળા. મારી હું શી વાત કહ ? જાતે રાજાની રાણી છઉં. પણ એવાે ખનાવ ખન્યાે કે એક બીજો રાજા મને લઈ ગયે। અને પેક્ષે પાતાના જનાનામાં મને રાખી અને કહેવા લાગ્યેં⊮ કે જો તું મારી_સ્ત્રી થઇ ને નહિ રહે તે⊦ હું તને જીવથી મારી નાખીશ ઇત્યાદિ કટુ વચનાેથી મને દુઃખ દેવા લાગ્યા. પરંતુ "મારા પૂર્વ પતિને કાઇએક પણ રાજ હું વતી હઈશ તાે મળીશ." ''મરી જઇશ તાે તે વાત કેમ

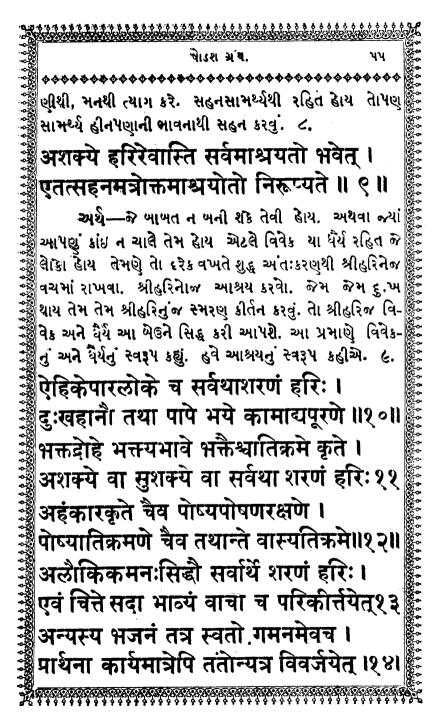
પર

Non hand the state of the state

ષાેડશ ગ્ર'થ.

કાંઈ સાધારણ ન બન્યા, માટે આપણે પીપળાનાં કાષ્ટમાં બળી મરવું. આખર તેમ કરતાં તાે એકદમ બેશદ્ધ થઇ ગઇ અને ક્રાંઇ 'કાંઇ શરીરના અવયવા બળવા લાગ્યા, પણ અગ્નિનો તાપ સહન ન થવાથી અર્ધબળી હું બાહાર આવી પડી. ત્યારે મને કાંઇ શુદ્ધ હુતી નહિ. શુદ્ધિ આવતાં જ્યાં જેિલ્છું તેા (રાજાની સ્ત્રી--ગેાપની સ્ત્રી-પાેતાની સાહેલીઓને કહેછે કે) તમારા ધણીઓને પાસે ઊભેલા મે જોયાં. જેમાંથી દાઇ એકની સ્ત્રી થઇને ગોપની સ્ત્રી તરીકે આજે હ દિવસ ગુજારૂંછું. આ વખતે તમારી સાથે આ છાશની ગાેળી વેચ-વામાટે આવતી હતી, તેટલા વખતમાં આ ગાેળી કૂટી ગઈ. તેા તેથી મને વારવાર હસવું આવેછે કે હું તે શું આ છાશના શાક કરૂં, કે જે રાજાને ધેર હું જન્મી તે મારા મા**યાપનાે શાક કરૂં, કે** જે રાજાના ઘરમાં રહી અત્યંત રાજવૈભવને। અનુભવ કરતી હતી હતી તેના શાક કરૂં, અથવા મારા ધણીને સર્પ કરડયાે તેને સંભા-રૂં. યા ચિતામાં પ્રવેશ કરવાલાયક પાપને મનમાં યાદ કરૂં, કે આ ગાવાળીયાના ઘરમાં રહીજું તેનું સ્મરણ કરૂં કે, હે બાઇએ થ્યા છાશને સંભારૂં. માટે કાંઇ પણ ન કરતાં જેમ મારા પ્રારબ્ધનાે સંસ્કાર હશે તેમ ખનશે એમ વિચારીને આ ગાેળીએા ર્ડૂટતાં છાશ રસ્તામાં ઢાળાઇ ગઇ અને આ હું નાહી રહી તે એઇને મને હ-સવું આવેછે. આ વાત સાંભળતાંજ સર્વ સાહેલીએા અને બીજા પણ માણસાે એકદમ ચકિત થઇ ગયાં. અને વિચાર કરવા લાગ્યા કે ી અહેા દૈવ ! શું ખનાવ, આ ખાઇને માથે ખન્યેાછે. આ દ્રષ્ટાંતનેા ્રેસાર આ ઠેકાણે આટલાેજ લેવાનાે છે કે પાેતે રાજાની સ્ત્રી છતાં ્રીપણ આ ટાંણે એક સાધારણ ગાેપની સ્ત્રી થઇ અને ત્યાં છાશ વે-ચવા જતાં તે ઢાળાઈ ગઈ તાે શું તેનાે શાક કરવા, આપણે આ-ુપણું આખું રાજ છેાડયું યા દૈવયેાગે છૂટી ગયું તેા એક છાશ ŀŎŶŎŶĊŶĊŶŎŶŎŶŎŶŎŶŎŶŎŶŎŶŎŶŎŶŎŶŎŶŎŶŎŶŎŶŎ

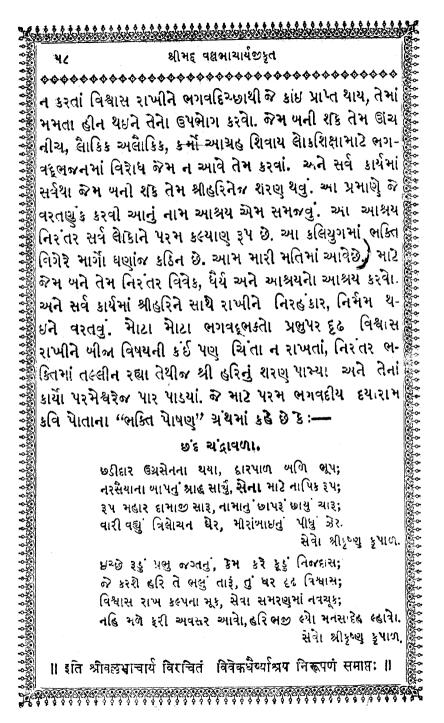
શ્રીમદ વક્ષભાચાર્યજીકત אצ ઢાળાઈ તેમાં તે શું શાક કરવા ? તેમજ આપણે પણ આંહી આ-ટલું સમજવાનું છે કે જે ખનાવ ભગવક્સ્પ્છાથી ખની આવે તેમાં શાકાદિ ન કરવા. ''જેમ ભગવાનનો મરજી હશે તેમ થશે, પ્રજી સર્વ સમર્થ છે" એમ મનમાંથી દૃઢ ધર્ય રાખવું. બે આ શરીર-ને તાવ આવ્યા કે, આવવાના હશે તા હજાર ઉપાય કરશા તાપણ તે નહિજ અટક અને જે હતરવાના કે અટકવાના હશે તા એક ગંગાજલ યા નિરંતર ભગવત્પ્રસાદી પદાર્થ જેમ લેવામાં આવે છે. તેમને તેમ લેવાયીજ અટકશે કે ઉતરશે. આ પ્રમાણે ધૈર્ય રાખ-વાની જરૂર છે. શ્રીભગવાનને સર્વ સમર્પણ કરી અહ્યપ્યું તે પછી **દેહના શા શાક કરવાે** ! નજ કરવા. જડવત્ એટલે જડની માકક જેમ દાઈ ગાંડા માણસ હાય તે કાં ચિંતા કરેછે? તેમ આપણે પણ ચિંતાદિ ન કરવાં. સર્વ સમર્પણ કરવાથી શ્રીહરિજ આપણં સર્વ સિદ્ધ કરશે એમ વિવેકવાન્ થવું. અને ધેર્ય રાખવું. ૬. प्रतीकारो यहच्छातः सिद्धश्वेन्नग्रही भवेत्। भार्यादीनां तथान्येषामसतश्चाक्रमं सहेत् ॥७॥ અર્થ—કદાચિત ભગવદિચ્છાથીજ કાઇ ઉપાય દુઃખ મટ-વાનાે સુઝી આવી લાગુ પડે તાે તરત તે કામ સિદ્ધ કરવું. ના ન પાડવી, દુઃખજ સહન કરવું એમ નહિ, તરત સ્વીકાર કરી લેવેા. અનાગ્રહી થવું. સ્રી વિગેરેનાે તેમજ બીજા સંબંધી લાેઠાના અને કાઈ દુર્જન વિગેરે હાય તાે તેના પણ તિરસ્કાર સહન કરવા. ૭. स्वयमिंदियकार्याणि कायवाँमनसा त्यजेत् । अश्रेणापि कर्त्तव्यं स्वस्यासामर्थ्यभावनात् ।८। અર્થ--પાતે અતે સર્વ ઇદ્રિયાના વિષયાને શરીરથી, વા-

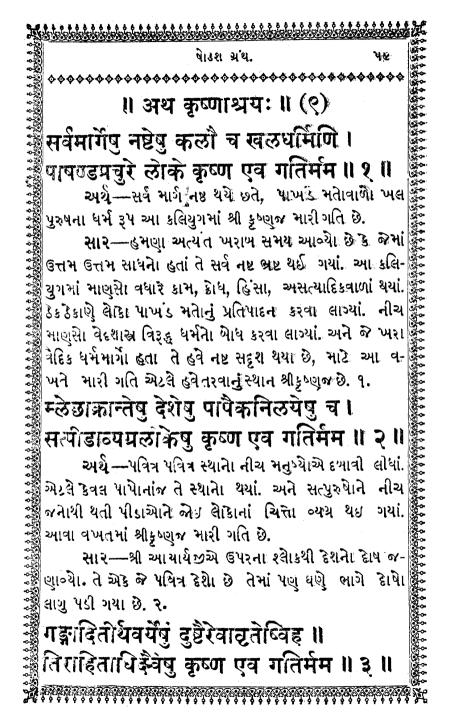

શ્રીમદ વક્ષભાચાર્યજીકત ٧٤ अविःवासो न कर्तव्यः सर्वथा बाधकस्तु ब्रह्मास्त्रचातको भाव्यौ पाप्तं सेवेत निर्ममः यथाकथंचित्कार्याणि कुर्यादुच्चावचान्यपि । किंवा प्रोक्तेन बहुना शरणं भावयेद्धरिम् ।१६। एवमाश्रयणं प्रोक्तं सर्वेषां सर्वदाहितम् । कलौभक्तयादिमार्गाहिदुःसाध्याइति मेमति१७ હવે આશ્રયના સ્વરૂપ નિર્ણયમાં આઠ શ્લાેકનાે સાથે અર્થ છે. આ લાેકમાં એટલે નિર્વાહ વિગેરે કાર્યામાં તેમજ પારલાૈકિક એટલે પરલાેક ખાતાનાં કાર્યામાં બિલકલ શ્રીહરિનેજ **શ**રણે જલું એટલે શ્રીહરિજ શરણે જવા લાયક છે. એમ મનથી દૃઢ નિશ્ચય રાખવા. દુઃખની નિવૃત્તિ થવી તે ખાખતમાં, કાઇ ભૂલ થાપથો પાપ થયું તેા તેમાં, કાઈ અસત્પુરુષથી <mark>ભય પેદા થયેા ત</mark>ેા તેમાં પેા-તાની મનઃકામનાની અપૂર્તિ થઈ તેમાં, અથવા કાઈ ભક્તના દ્રાેહ થયેા તે પાપ મટવા માટે, યા પાતામાં ભક્તિ કરવાની એાછાઈયા અભાવ હેાય તા માટે, અથવા પ્રારબ્ધ ચાેગથી કાેઈ ભક્તા તરક-થી આપણા તિરસ્કાર કરવામાં આવ્યેા હાેય તાે, તે ખાતે યા કાેઇ કાર્ય આપણથી ખની શંક તેવું હેાય તેા તેમાં, યા ન ખની શંક તેવું હાય તા તેમાં, પણ શ્રીહરિનુંજ શરણ રાખવું. અર્થાત્ શ્રીહરિ-નેજ વચમાં રાખવા. શ્રીહરિએજ, સર્વ કર્યું, કરેછે અને કરશે. એમ ભાવના રાખવી. અહંકાર કરવામાં એટલે કાઈ કામ અભિમાન-થી કરવામાં આવે તા તેમાં, પણ પાેષણ કરવાલાયક સ્ત્રી પુત્રાદિક-ના પાેષણમાં, નહિ પાેષણ કરવાલાયક દુર્જનાદિકના તિરસ્કારમાં, સ્રીપુત્રાદિકથી થતા અતિક્રમમાં, શિષ્યાદિકથી થતા તિરસ્કારમાં,

ષાડશ ગ્રંચ.

આપણું અલાૈકિક મન સિદ્ધ થવામાં, વધારેતા શું કહેવું સર્વ કાર્ય-માત્રમાં શ્રીહરિનેજ શરણે જવું.એમ મનમાં નિશ્ચયરાખવા,તથાવ-ચનથી પણ (''श्रीकृष्ण: इारणं मम'') આ પ્રમાણે કહેવું. વળી બીજા દેવનું સર્વથા ભજન ન કરવું. તેમ બીજા દેવતા પાસે ન જવું. તેમ કાેઈ કામ ખાતે, બીજા દેવની પ્રાર્થના પણ ન કરવી. `કેવલ એક શ્રીભગવાનનેજ સર્વ કાર્યમાં મુખ્ય કર્તા તરીકે માની તેનુંજ ભજન સ્મરણ, કીર્તન, શરણ વિગેરે કરવું. અને ભગવાનમાં કાઇ જાત-નેા અલિક્ષાસ ન રાખવા. અવિક્ષાસ સર્વથા સર્વ કાર્યમાં બધે ઠે-કાણે ખાધક છે. જેમ**રાવણના** પુત્ર ઈંદ્રજીતે પ્રક્ષાસ્રથી હુનુમાનજીને **ખાંધ્યા હતા. જ્યાંસ**ધી પ્રક્ષાસ્ત્ર ઉપર ઈંદ્રજીત વિગેરેને વિશ્વાસ હતા ત્યાં સૂધી તેા હતુમાનજી ખંધાઇ રહ્યા, પણ જયારે ઇંદ્ર જીત રાવણાદિકના મનમાં એમ આવ્યું કે આ પ્રયલ માટેા યોદ્દા પ્રહ્નાસ્ત્રથી મંત્રેલા એક સૂતરના તાંતણાએ કેમ ખંધાયલે৷ રહેશે. જરૂર છૂટી જશે; માટે એને માેટી માેટી સાંકળાથી ખાંધા.આમ જ્યારે પ્રહ્નાસ્ત્ર ઉપર અવિશ્વાસ આવ્યાે કે તરતહનુમાનજીને પગેભારે સાંકળાે બાંધવા લાગ્યા. હનુ-માનજી સમજી ગયા કે આ મૂર્ખનેા પ્રક્ષાસ્ત્ર ઉપરથી વિશ્વાસ ઊઠયેા છે. એમ જાણી તરત તડાેતડ સાંકળ તાેડી નાંખી. અને ચરણ ઉ-પાડી ચાલતાથયા અને જઇને લંકાને સળગાવી. સારાંશ આ છે કે અ-વિશ્વાસઆવી ચીજ હેાય છે. માટે ભગવાન્ વિષેયા કાેઇપણ ખાબ-તમાં અવિશ્વાસ જ્યારે પેદા થયેા. કે તરતજ તે કાર્ય વ્યર્થતાને પ્રાપ્ત થાય છે, માટે અવિશ્વાસ ન કરવા. બીજાં દૃષ્ટાંત ચાતક પક્ષીનું <mark>છે. જેને લ</mark>ોકા ખપૈયેા પણ કહેછે. <u>તા</u> તે પક્ષી બીજા જલના ત્યાગ કરીને, કેવલ વિશ્વાસથી સ્વાતિ નક્ષત્રના જલની આશા રાખી બેસે છે, તે**ા જરૂર ભગવાન તેને તે નક્ષત્રમાં અવશ્ય** જલપાન કરા-વેજ છે. માટે અવિશ્વાસ સર્વથા આ સંપ્રદાયમાં બાધક છે. તાે તેમ

સાર—ઉપરના શ્લાેકથી તીર્થાના દાષા જણાવ્યા. એટલે તીર્થા પણ હવે દુષ્ટાયી વ્યાપ્ત છે તાે હવે શ્રીકૃષ્ણ શિવાય દાને શરણે જવું ? ૩.

अहंकारविम्ढेषु सत्सु पापानुवर्तिषु ॥ लाभपूजार्थयत्नेषु कृष्ण एव गतिर्मम ॥ ४॥

અર્થ—અહંકારથી મૂઢ યયેલા, પાપાેને અનુસરનારા, લાભ પૂજાને માટે યત્ન કરનારા, સત્પુરુષા થયે છતે હવે શ્રીકૃષ્ણુજ મારો ગતિ છે.

સાર—કદાચિત્ કાંઈ સત્પુરુષેાની સેવા કરીએ અને તેથી આલેાક પરલેાક સુધરે, તા તેમ પણ નથી. કારણ કે જેમ તીર્થાદિક દાષવાળાં થયાં તેમ માણુસાે દુષ્ટ થયાં છે. ઠેકઠેકાણે અહંકાર, અ-વિવેક, પાપાચરણ, સ્વધર્મચ્ચુતિ, પાતાના સ્વાર્થમાટેજ પૂજાદિક આ પ્રમાણે સારાં સારાં માણુસાે પણ આચરણ કરેછે તા હવે આ-વા ભયંકર સમયમાં શ્રીકૃષ્ણજ મારી ગતિ છે. ૪.

अपरिज्ञाननष्टेषु मंत्रेष्वव्रतयोगिषु । तिरोहितार्थदैवेषु कृष्ण एव गतिर्मम ॥ ५ ॥

અર્થ —વત તથા કર્મ બે વિનાના અને અજ્ઞાનથી નાશને પ્રાપ્ત થયેલા એટલે ક્લસત્તાથી રહિત થઇ ગયલા મંત્રા થયા છતાં શ્રીકૃષ્ણુજ મારી ગતિ છે.

્ર <mark>સાર</mark>—મંત્ર **બે જાતના. એક વૈદિક અને બીજા તાંત્રિક**.

ષેાડશ ગ્રંથ.

♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦ એ ખંને મંત્રા પ્રહ્નચર્યાદિક પૂર્વક અર્યજ્ઞાનસહિત સાધવામાં આવે ત્યારે તે ક્લ આપેછે. અને હાલ તાે પ્રહ્નચર્યાદિકનાંજ વાંધા; તાે પછી કુલની તાે વાતજ શી કરવી કે પે.

नानावादविनष्टेषु सर्वकर्मवतादिषु । पाषण्डैकप्रयत्नेषु कृष्ण एव गतिर्मम ॥ ६ ॥

અર્થ––નાના પ્રકારના વાદેાથી નાશને પાેહાેચેલા, પાખડ મતમાંજ લાેકાની પ્રવૃત્તિ થઇ છે માટે સર્વ કર્મા યા વ્રતાે નષ્ટ થયા છતાં શ્રીકૃષ્ણુજ મારી ગતિ છે.

સાર—આ શ્લાેકથી કર્મામાં જે દાેષાે લાગુ પડયા છે તે જણાવે છે કે હુમણા વિદ્વાનાના જુદા જુદા મતાને લીધે યજ્ઞાદિક કર્મા પણ યથા શાસ્ત્ર ખની શકતાં નથી. તેમજ વ્રત વિગેરેની પણ તેજ ગતિ છે. કાઈ કહેશે અમુક તિથિ અમુક ગ્રંથમાં મધ્યાહુન વ્યાપિની લેવા જણાવ્યું છે, તાે બીજો ગ્રંથકાર કહેશે કે નહિ સ્-ર્યાદિય વ્યાપિની લેવી જોઇએ, ઇત્યાદિ રીતે જે કર્મા છે તે પણ સંદાષ થઈ રહ્યાં છે. તાે આવા ભયંકર કલિકાલરૂપી વિકરાલ વર્ત માન કાલમાં શ્રીકૃષ્ણુજ મારી ગતિ છે. ૬.

अजामिलादिदोषाणां नाशकोऽनुभवे स्थितः। ज्ञापिताखिलमाहात्म्यः कृष्ण एव गतिर्मम ।७। अर्थ—અलभिक्ष विगेरे पातडीस्पानां पापोने। पात डर-नारा श्रीકृष्णु अभारा अनुलवभां रह्या छे. तेभल शास्त्रभां पणु तेभनुं भढात्भ्य सर्व प्रसिद्ध छे. ते श्रीકृष्णु भारी गति छे. ७ प्राकृताः सकला देवा गणिता नन्दकं बहत् । पूर्णानन्दोहरिस्तस्मात्कृष्ण एव गतिर्मम ॥ ८ ॥

Contraction and the state of the

શ્રીમદ્દ વલભાચાર્યજીકૃત

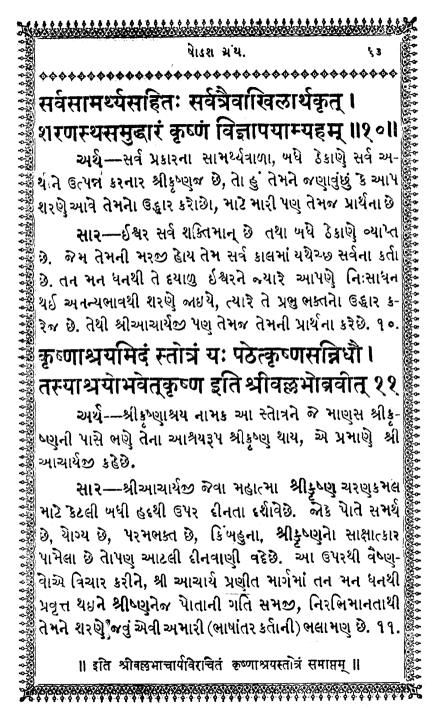
♦♦♦♦♦♦♦♦♦ અર્થ —સર્વ દેવતાઓ પ્રકૃતિથી થયલા છે, અક્ષરબ્રહ્મ ગ-ણિત આનંદવાળું છે, શ્રીહરિ પૂર્ણાનંદ છે તેથી શ્રીકૃષ્ણુજ મા-રી ગતિ છે.

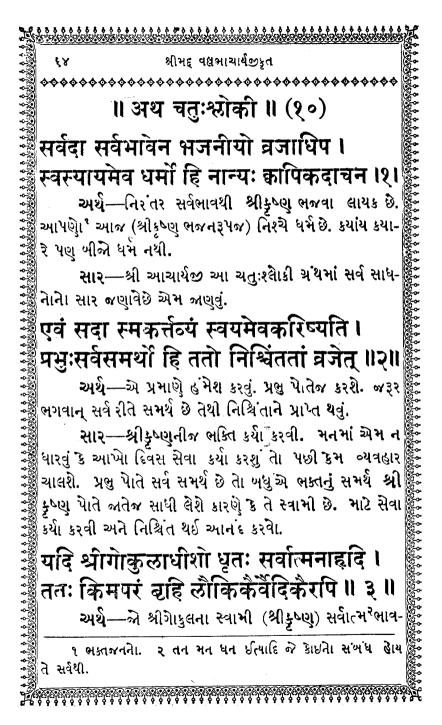
સાર—શ્રી આચાર્યજી આ ગ્રંથમાં વારંવાર શ્રીકૃષ્ણનેજ પાતાની ગતિ તરી કે જણાવે છે, તેનું કારણ આ છે કે બીજા બધા દેવતાઓ છે તે સર્વે પ્રકૃતિથી થયેલા છે એટલે ગુણેાની ઉપાધિ વાળા છે એટલે તે દેવતાઓના દેહાદિ સર્વ પ્રકૃતિના ગુણેાને વશ થઇ રહેછે. તેઓ સ્વતંત્ર નથી. બલક પાતે જાતેજ ઉપાધિમાં રહે છે, તાે તેમનું ભજન શા કામનું ? તેમજ અક્ષરબ્રહ્મ છે તે પણ ગણિત આનંદવાળું વેદમાં જણાવ્યું છે અને સાક્ષાત્ પરમેક્ષર શ્રી કૃષ્ણ પ્રકૃતિથી પર સર્વના આત્મા પૂર્ણ આનંદમય છે, તાે તે ભ-જનીય, સેવનીય, શરણે જાવા લાયક સર્વથી ઉત્તમ છે એમ વિ-ચારીને આપ કહેછે કે શ્રીકૃષ્ણ મારી ગતિ થાંઆ. ૮.

विवेकधैर्यभक्तयादिरहितस्य विशेषतः । पापासक्तस्य दीनस्य कृष्ण एव गतिर्मम ॥ ९ ॥

અર્થ––વિવેક, ધૈર્ય, ભક્તિ વિગેરેથી રહિત વિશેષે કરીને પાષમાં આસક્તિવાળા અને વળો દીન એવાે હું તેની શ્રીકૃષ્ણુજ ગતિ છે.

સાર—કાઈ માણસને શંકા થાય કે વિવેક ભક્તિ વિગેરે મેાક્ષનાં સાધના હાલ પણ છેજ, તાે પછી શ્રીઆચાર્યજી આમ કેમ કહેછે? તેના સમાધાનમાં કહેછે, કે વિવેક, ધૈર્ય, ભક્તિ ઇત્યા-દિ મારામાં તાે કાંઈ નથી ખલક પાપમાં આસક્તિવાળા છઉં, દીન છઉં. માટે હે પરમેશ્વર શ્રીકૃષ્ણ આપજ અમારીગતિ થાઓ. અ-ર્યાત્ શ્રીઆચાર્યજી અત્યંત દીનતા–નિરભિમાનતા–જણાવેછે. ૯.

अतः सर्वात्मना शश्वद्गांकुलेश्वरपादयोः । स्मरणं भजनं चापि न त्याज्यमिति मेमतिः।४।

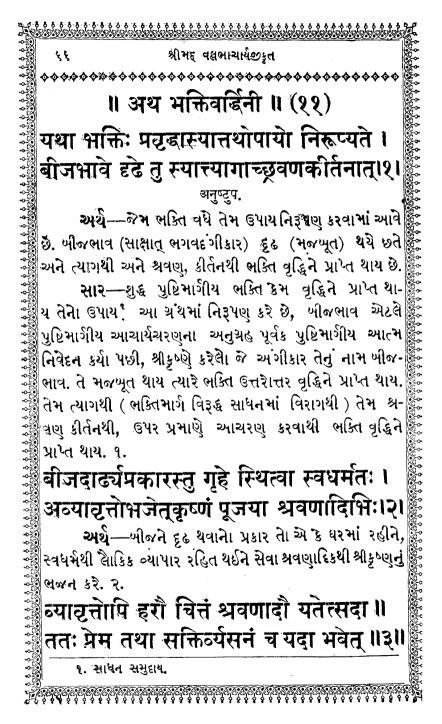
અર્થ—માટે સ્વૈકાલ શ્રી ગાેકુલેશ્વર (શ્રી કૃષ્ણ)નાં બેઉ ચ-રણ્રાેનું સર્વાત્મભાવથી સ્મરણ અને ભજન છેાડવું નહિ આ પ્ર∸ માણું મારી મતિ છે.

સાર----શ્રી આચાર્યજી આ ગ્રંથમાં એમ જણાવે છે ક 🖁 શ્રીકૃષ્ણુજ સર્વાત્મભાવથી ભજન, સેવન, દર્શન, મનન, સ્મરણ, ઈત્યાદિ સર્વ કરવા લાયક છે. પાેતાના મનમાં શ્રદ્ધા રહિત *થઇને* એમ ન વિચાર કરવા કે ભક્તિ કરતાં કાઈ બીજ ચીજ અર્થાત લાૈકિક વૈદિક કર્મ અધિક છે. સર્વ કર્માનું કુલભગવદુ ભક્તિ (સેવા) છે માટે સેવા સર્વથી મુખ્ય છે. બીજાં કર્મો ગાંણ છે. અને ખરૂં જે એઇચે તા તેમજ છે કે ભક્તિથી સર્વ સિદ્ધ થાય છે એને માટે જોઈએ તેટલા પ્રમાણ પુરાવા પ્રાપ્ત થાય છે માટે શ્રીકૃષ્ણને સર્વ સમર્પણ કરી શુદ્ધ અંતઃકરણ પૂર્વક ભક્તિ કરવી. આ મુ-ખ્ય સર્વેાત્કૃષ્ટ માર્ગ છે. તેથી શ્રીમહોપ્રભુજીએ આ ગ્રંથના છે-**લ્લા શ્લાેકમાં જણાવ્યું કે શ્રીકૃષ્ણનું** ભજન સ્મરણ વિગેરે સર્વથા ત્યાગ કરવા લાયક નથીજ આમ મારો મતિ (યુદ્ધિ) છે. નિરંતર શ્રીહરિમાં આપણું મન લગાડવું. અને આ ક્ષણભંગુર દેહની સ-માપ્તિ ટાણે શ્રીહરિમાં મન રાખવાની જરૂર છે તે સહેલથી પાર પડે. કહ્યું છે કે "અંતે મતિ સાે ગતિ." માટે અંત સમયે શ્રીરિહ-માં જેનું ચિત્ત ચાંટયું હેાય તેનેજ શ્રીહરિ પદની પ્રાપ્તિ થાયછે. ૪.

॥ इति श्रीवछभाचार्यविरचिता चतुःश्ठीको समाप्ता ॥

୳୵ୄ୰ୠୄ୰ୠୄ୰ୠୄୡୠୄ୵ୠୄ୰ୠୄ୰ୠୄ୰ୠୄ୰ୠୄ୰ୠୄ୰ୠୄ୰ୠୄ୵ୠୄ୰ୠୄ୰ୠୄ୰ୠୄ୰ୠୄ

Ŀ

ષાેડશ ગ્રંથ.

♦♦♦♦♦♦♦♦ અર્થ—વ્યાવૃત્ત (લાકિક વ્યાપાર સહિત) થયા હાેય તાેપણ શ્રીહરિ વિષે અને તેમનાં શ્રવણાદિકમાં નિરંતર ચિત્તને રાખવું– ત્યાર પછી ભગવાનમાં પ્રેમ ઉત્પન્ન થાય છે. તેમ થયા પછી આ-સક્તિ ઉપજેછે અને પછી જ્યારે તે ખાખતનું વ્યસન થાય એટલે તે વિના ચહેન પડે નહિ. ૩.

बीजं तदुच्यते शास्त्रे हढं यत्नापि नरुयति ॥ स्नेहादागविज्ञाशःस्यादासक्तया स्याहृहारुचिः४

અર્થ—ત્યારે તેને બીજ તરીક (ભક્તિના બીજ તરીક) શાસ્ત્રમાં^ર કહેવાય છે. જે વ્યસન રૂપ બીજ કાઇ પ્રકારે નષ્ટ થતું નથી. ભગવાનમાં સ્નેહ થવાથી બીજા પદાર્થામાં પ્રીતિના અભાવ થાય છે. અને ભગવાનને વિષે આસક્તિ થાય છે એટલે ઘરમાં અપ્રીતિ ઉત્પન્ન થાય છે—અર્થાત્ વૈરાગ્ય થાય છે. ૪.

गृहस्थानांबाधकत्वमनात्मत्वं च भासते । यदा स्याद्रयसनं कृष्णे कृतार्थः स्यात्तदैव हि ५

અર્થ—-ધરમાં રેહેનારા જે સ્ત્રી પુત્રાદિક તેઓ ખાધક તરી દે ભાસે છે. અને અનાત્મત્વ (પાલાપણાને અભાવ) જણાય છે. એ-ટલે ઘર સંખંધી પદાર્થા પારકા લાગેછે અને શ્રીકૃષ્ણ એકજ પા-તાના સંખંધી હેાય એવા મનના નિશ્વય થાય છે. આમ જ્યારે શ્રીકૃષ્ણને વિષે વ્યસન થાય ત્યારેજ તે ભક્ત ફૂતાર્થ થાય.

ભાવાર્થ---ધર સ્રીપુત્રાદિકને ભક્તિમાં ખાધક, જાણી તેમાં વિરાગ રાખવાનું અંતઃકરણ થાય છે. જ્યારે શ્રીકૃષ્ણ શિવાય બીજી કાઇ ચીજમાં જરાક પણ પ્રીતિ રહે નહિ ત્યારેજ વ્યસન થયું કહેવાય. પ. `

ર. ભક્તિશાસ્ત્રમાં.

સાર—જો કે તેવો જાતની સ્થિતિવાળાે ભક્ત હાેય તાે પણ તેણુે ઘરનાે ત્યાંગ કરવાે. કારણ કે જેનાથી જે ભેરૂદ્ધ હાેય તેણુે તેની પાસે વસવું નહિ. ઘર ત્યાંગ કરવામાં માહને ઉત્પન્ન કરનારૂં છે. જેમ દેહાભિમાની મનુષ્યને સિંહદર્શન ભાન ભૂલાવે છે તેમ. માટે ભગવત્પરાયણ થઇ તેમની પ્રાપ્તિ માટે યત્ન કરવાે. દ.

लभते सुदृढां भक्तिं सर्वतोप्यधिकां पराम् ॥ त्यागे बाधकभूयस्त्वं दुःसंसर्गात्तथाव्रतः ॥७॥

અર્થ—તેમ કરવાથી અત્યંત દૃઢ, સર્વથી ઉત્તમ ભક્તિ ભક્તને પ્રાપ્ત થાય છે. સન્યાસ રૂપ ત્યાગમાં ઘણી જાતના વિધ્ન પ્રાપ્ત થાય છે. જેમ કે દુષ્ટના સંગ અને તેવું એટલે દાેષિત અજા. માર—અનધિકારી જો ઘરના ત્યાગ કરે છે. એટલે સં-

ન્યાસ ગ્રહણ કરે છે, તાે પણ અનધિકારી હેાવાથી દુષ્ટનાે સંગ પ્રાપ્ત થાય અને વળી નીચ મનુષ્યના ઘરનું અન્ન ખાવામાં આવે તાે પછી બ્રષ્ટ થવાનાજ વખત આવે. માટે અધિકારી થયા શિવાય કાંઇપણ ન કરવું. અને અધિકારી કેમ થવાય તેને માટે મજકુર પ્રકાર સમજવા. ત્યારે શું કરવું ? ત્યાં શ્રીઆચાર્યજી કહે છે, કે–७.

とピ

LAND CONTRACTOR CONTRACTOR CONTRACTOR CONTRACTOR CONTRACTOR

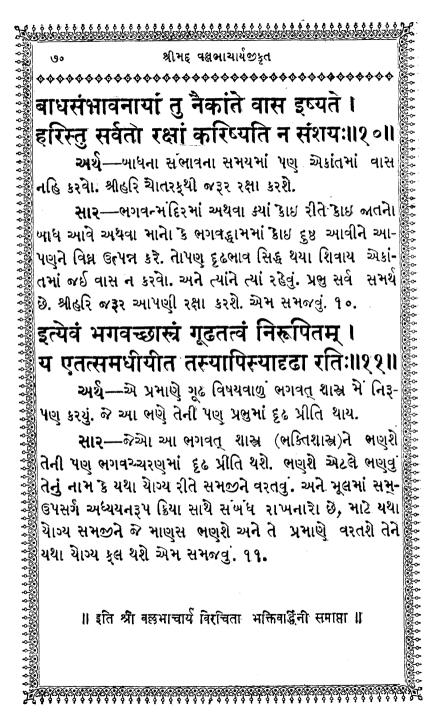
ષાડશ **પ્ર**ંથ.

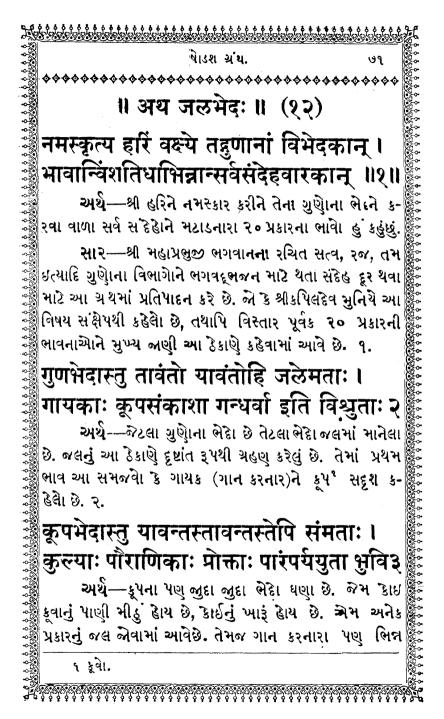
♦♦♦♦♦♦♦♦♦ અર્થ — ભગવદ્ભક્તાની સાથે ભગવન્મદિરમાં પાસે પા-સે અથવા ક્રાંઈ દૂરમાં જેમ ચિત્તને પરસ્પર બિગાડાે ન થાય તેમ રેહેવું.

સાર—સત્સંગ કરવા. તર્દાયૈઃ તથા તત્વરૈઃ આ વચનાેથી આ જણાવ્યું છે કે ભગવન્મંદિરમાં તા જઇને રહેવું, પણ કેવલ ભગવત્સેવા, કથા, શ્રવણ પરાયણ થનારા ભક્તાેનીજ સાથે રહેવું. દાંભિંકા કે ડાેળ ઘાલનારાએા સાથે નહિ રહેવું. કેમંકે તથી તા આ-ધાંભિંકા કે ડાેળ ઘાલનારાએા સાથે નહિ રહેવું. કેમંકે તથી તા આ-પા જનમારા વ્યર્થ જાય. હાલના સમયમાં તા દેવમંદિર કે તી-ર્થસ્થળાેમાં રહેવું એ કાઇપણ રીતે લાબકારી નથી. તેવા સ્થળાેમાં તા દાંભિક અને લાેબી જનાેનાેજ નિવાસ નજરે ચઢેછે અને તે-વાના સંગથી પાપબુદ્ધિ તથા પાપકર્મ થવાનાે સંભવ છે. વળી કહ્યું છે કેઃ—

> अन्यक्षेत्रे रुतं पापं पुण्यक्षेत्रे विनश्यति । पुण्यक्षेत्रे रुतं पापं वज्रलेपो भविष्यति ॥

બીજી જગામાં કરેલા પાપનેા પુણ્યક્ષેત્રમાં જઈ પ્રાયશ્વિત ક-રતાં વિનાશ થાય છે, પરંતુ ધર્મભૂમિમાં કરેલાં 'પાપા તાે વ્રજલેપ જેવાં બનેછે. માટે આ કાળમાં તાે પાતાના ઘરમાંજ શ્રીહરિને પ-ધરાવી તેનેજ **હરિસ્થાન**–પુણ્યભૂમિ બનાવી ત્યાંજ પ્રભ્રની સર્વ પ્રકારે સેવા કરવી. ૮.

92

શ્રીમદ્ વલભાચાર્યજીકૃત

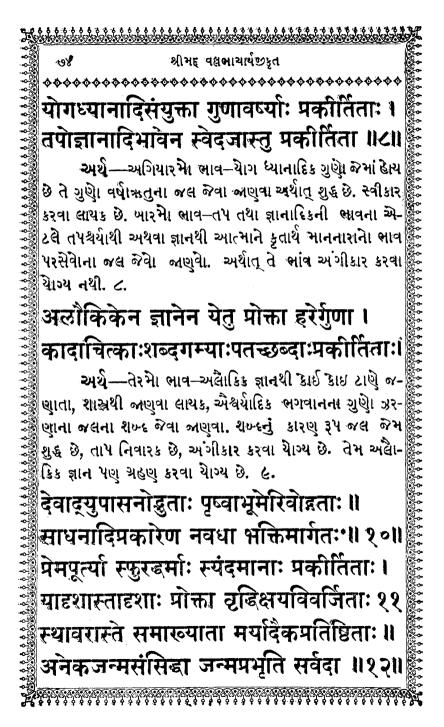
♦♦♦♦♦♦♦♦♦ બિન્ન પ્રકારના હાેય છે. જલખાતામાં જેમ મીઠું પાણી ગ્રહણ કર-વામાં આવે છે, તેમ ગાયકામાં પણ હરિ ગુણાનુવાદ કરનારે (ભગ-વદ્ગુણુગાનાર)નાે સ્વીકાર કરવાે. આ પ્રથમ ભાવ. હવે બીજો ભાવ. આ પૃથ્વીમાં ગુરુપર પરાથી પ્રાપ્ત થયેલા ભગવત્કથાને કહેનારા કુલ્ય (જલસ્થાનનાે એક ભેદ) સદૃશ જાણવાં. જેમનો વાણીસાંભ-ળવા યાેગ્ય હાેય છે. ૩.

क्षेत्रपविष्टास्ते चापि संसारोत्पत्तिहेतवः । वेश्यादिसहिता मत्ता गायका गर्त संज्ञिताः ४

અર્થુ-⊸ત્રીજો ભાવ ખેતરમાં જે જલ પ્રવેશ કરે છે તે, અ-બ્રાદિકની ઉત્પત્તિનું કારણ થાય છે. તેમજ કથા વિગેરેને કહેનારા મનુષ્યા જો કથા માત્ર આજીવિકા વાસ્તેજ તે કરે છે એ-ટલાેજ જો કથા કથનના હેતુ જાણતા હાેય તા તે પણ પુનઃ સ-સારમાં પડવાનું કારણ થાય છે. માટે તે ભાવના ત્યાગ કરવા. વે સ્યાદિક સહિત રહેલા મઘપાનાદિકથી મત્ત થયેલા ગાયદા ગર્ત સ-દૃશ (ખાડા સમાન) સમજવા. માટે તેઓનું પણ કથન નિષિદ્ધ છે. એમ જાણવું ૪

जलार्थमेव गर्तास्तु नीचा गानोपजीविनः । ज्हदास्तु पंडिताः प्रोक्ता भगवच्छास्त्रतत्परा ।५। અર્થ—ગાન વિદ્યાર્થી જીવન કરનારા જેએા અતિથી નીચ પંક્તિના હાેય છે. તે જલ માટેજ થયેલા ખાડા માક્ક સમજવા. અર્થાત ખાંડાનું પાણી માણસાને પીવામાં કામ આવતું નથી, કાંઈ હલકાં કામા માટે તે ઉપયાગી થાય છે, તેમ તેએાને સમજી ત્યાગ કરવા. પાંચમા ભાવ સંપૂર્ણ. હવે છઠા ભાવ કહે છે કે ભગવત્

ષાેડશ ગ્રંથ. શાસ્ત્ર, ગીતા, ભાગવતાદિકને પરાયણ **થ**ઐલા પડિતા હૃદ સમાન બણવા. હૃદ એટલે ધરાનું પાણી જેમ શુદ્ધ હેાય છે તેમ તેઓ પણ શક્ર સમજવા. પ संदेहवारकास्तत्र सूदा गंभीरमानसाः । सरः कमलसंपूर्णाः प्रेमयुक्तास्तथा वुधा ॥६ ॥ અર્થ---સાતમા ભાવ---તેમાં સંદેહાને દૂર કરવાની શકિત વાળા ગંભીર વિચારવાનુ તેઓ અત્યંત સુંદર વાવના જલ જેવા અર્થાતુ સર્વને ઉપયાેગી હાેયછે. જેમ વાવડીના જલનાે સર્વ પ્રેમથી **ઉપયાેગ કરે છે, તેમ તેઓ પણ તેવા ઉપયોગી જાણવા.** તેઓનેા ભાવ અંગીકાર કરવા લાયક છે. આઠમાે ભાવ જેઓ ભગવાનમાં પરમ પ્રીતિવાળા હાેય છે તેઓને કમળવાળા સરાવર જેવા સુંદર, મનાહર, સ્વચ્છ જાણવા. જેમ તલાવનું જલ શીતલ, સુંદર, સ્વ-ચ્છ, સુગંધવાળું હાેય છે. તેમ તે ખુધજનાે ભગવાન્ને વિષે પ્રેમ રાખનારા હેાવાથી તેઓના ભાવ સર્વદા આનંદથી ગ્રહણ કરવા લાયક છે. ૬. अल्पश्चुताः प्रेमयुक्ता वेशंताः परिकीर्तिताः । कर्मशुद्धाः पल्वलानि तथाल्प श्रुतिभक्तयः॥७॥ અર્થ---નવમાે ભાવ-થાેડું જાણનારા (અલ્પ વિદ્યાવાન્) મનુષ્યાે અને ભગવચ્ચરણમાં પ્રેમવાળા તેઓને નાના તલાવ જે-વા જાણવા. સાધારણ રીતે તેઓનેા પણ ભાવ સ્વીકાર કરવા લા-યક છે. દશમાે ભાવ–જેએા કર્મથી શુદ્ધ હાેય છે તેમ અલ્પ શ્રુ-તિવાળા એટલે સાંભળવાથી ભક્તિપરાયણ થયેલા પલ્વલ (ના-ના સરેાવર) જેવા અણવા. તેઓનાે ભાવ પણ સાધારણ ગ્રહણ ચેાગ્ય છે. હ.

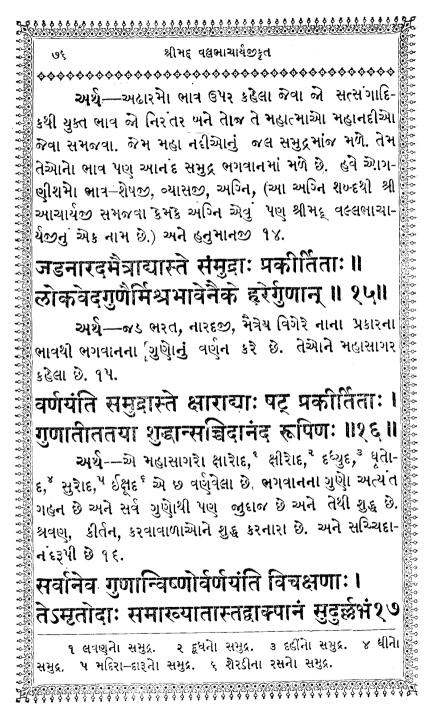

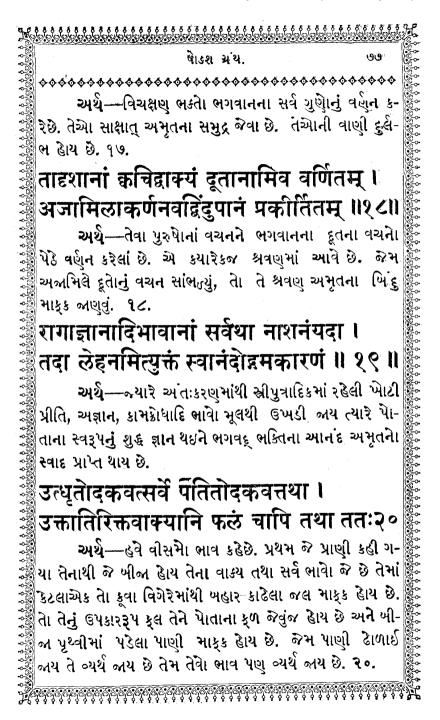
અચન, પદન, દાવ્ય, સખ્ય, અને આત્માનપદન) બાજાવા પર-મ પ્રેમપૂર્વક સંસારથી છૂટી જવાના ધર્મા જેમાં સ્પષ્ટ થયેલા હાેય તેવા ભાવ અગાધ જલ સમાન જાણવા. આ ભાવ સર્વથા અંગી-કાર કરવાને લાયક છે. ૧૧.

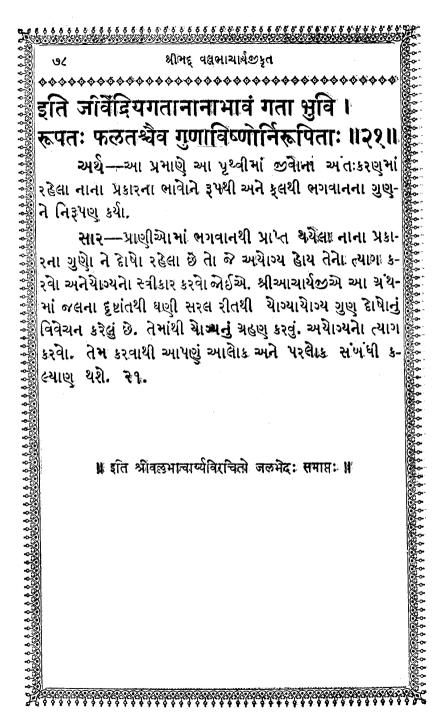
સાળમાે ભાવ–વૃદ્ધિ અને ક્ષય આ બેલ્ડથી રહિત મર્ચા-દા માર્ગીય ભાવ, જેને સ્થિર જલ સમાન જાણવાે. ગહણ કરવાને યાગ્ય છે.

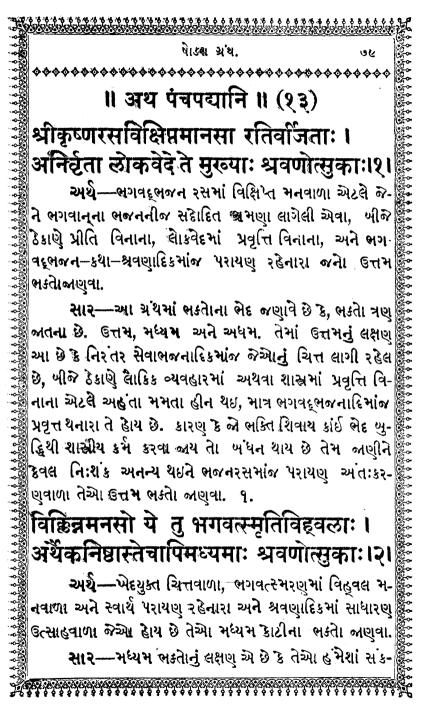
સત્તરમાં ભાવ–જન્મથી લઇને અનેક જન્માથી સિદ્ધ થ-ચેલાે નિરંતર સંગના દાષથા તથા ગુણથી વૃદ્ધિ અને ક્ષયને પ્રાપ્ત થનારા. ભગવાનમાં કાઈ ટાણે ભાવ ઘટી જાય કાઈ ટાણે વળી સત્સંગ થવાથી વધી પણ જાય. આવાે જે ભાવ તેને નદી સમાન જાણવાે. વધારે જલ આવે તાે વધે, નહિ તાે સૂકાઇ પણ જાય.

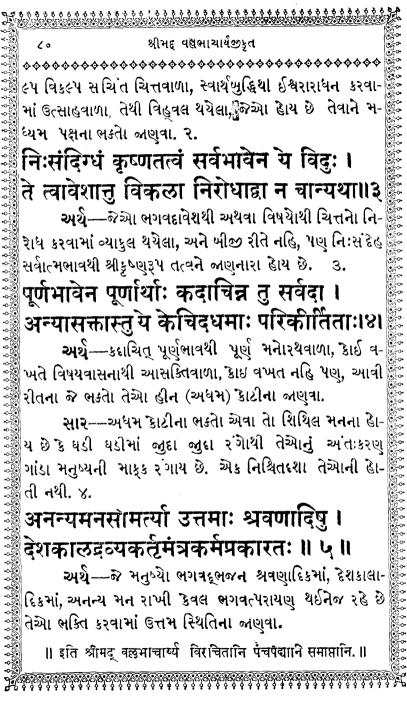
सार—आभ न थवा हेवुं. क्रेम भगवान विषे भाव वृद्धि पामे तेवा यत्नेा करवा हुःसंगने। सर्वथा त्याग करवेा. १२-१३. एतादृशाः स्वतंत्राश्चेत्सिंधवः परिकीर्तिताः । पूर्णा भगवदीया ये शेषव्यासाग्निमारुताः ।१४।

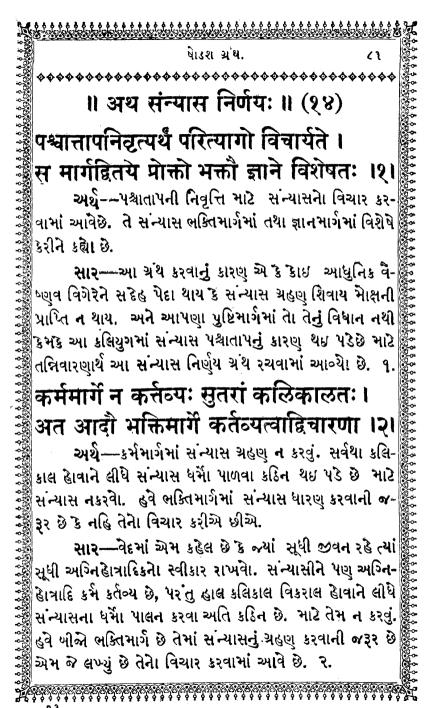

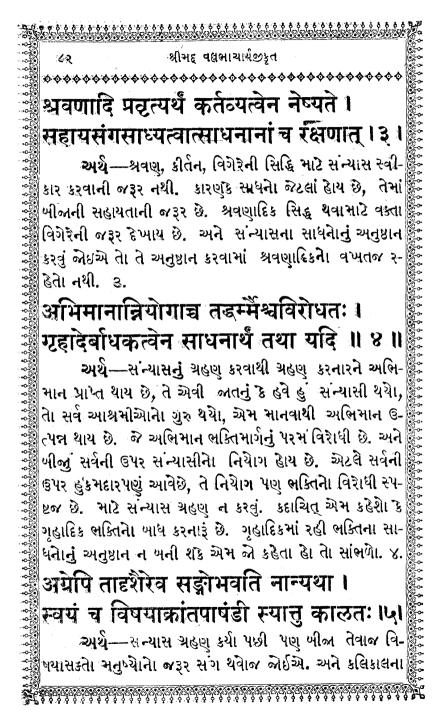

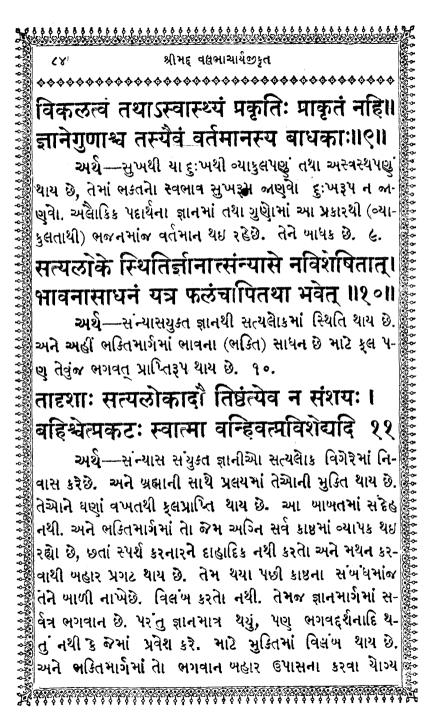

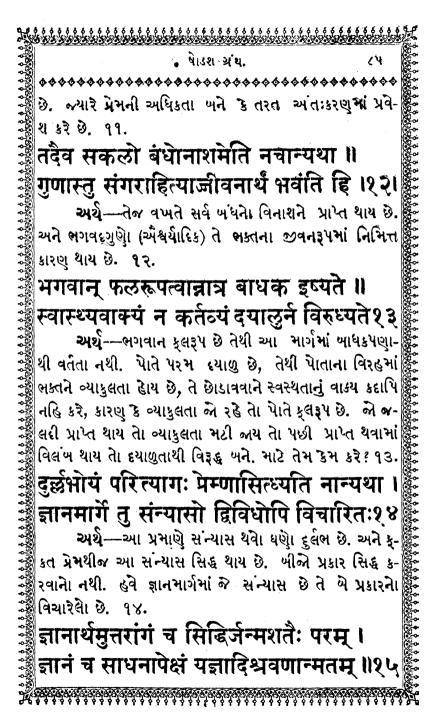

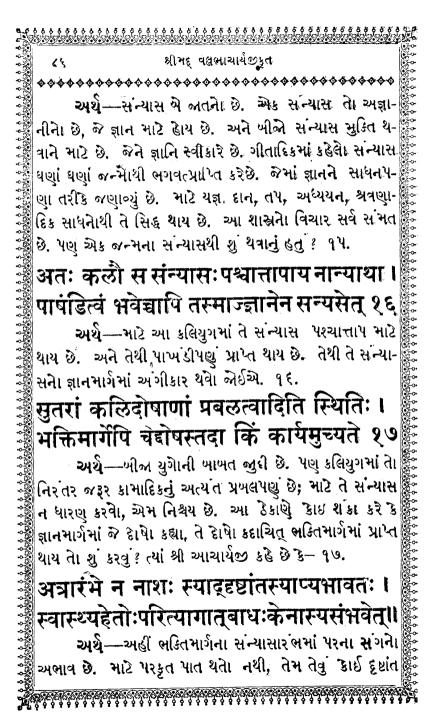

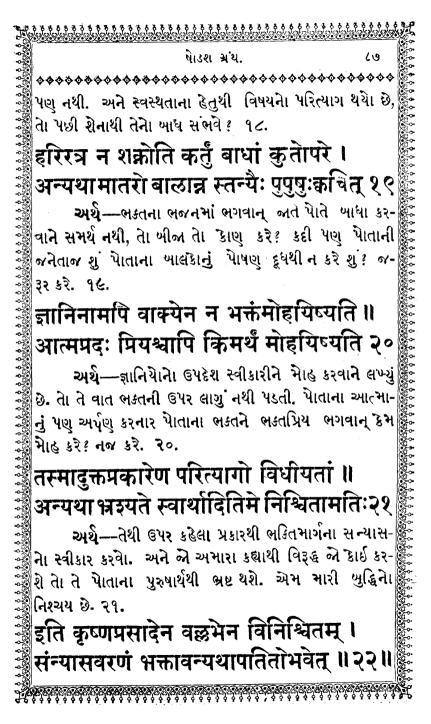

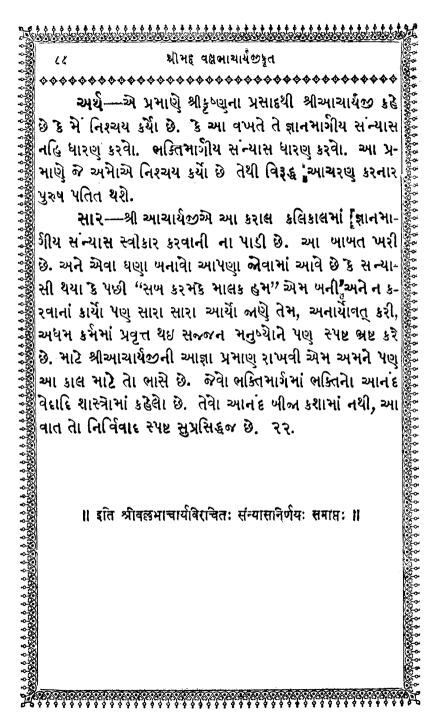
ષાહશ પ્રથ 13 પ્રભાવથી વિષયાસક્તિથી હીન ભગવદ ભક્તનેહ સંગ_દ્રલેભજ છે. તાે તેમ ચવાથી પાતે પણ વિષયાકાંત થઇને સંન્યાસી નહિ પણ પાખડી થઈ જશે. પ विषयाक्रांत देहानां नावेशः सर्वथा हरे ॥ अतोत्र साधने भक्तों नैव त्यागः सुखावहः ।६। અર્થ---- વિષયે માંજ જેનાં અંતઃકરણાદિ બ્યાપ્ત થઇ રહ્યાં હેાય, તેવા મતુષ્યાને શ્રીહરિના આવેશ સર્વથા પ્રાપ્ત થતા નથી. માટે અહીં સાધનરૂપ ભક્તિ થવામાટે સંન્યાસ સખરૂપ થવેહયા-ગ્ય નથી, તેથી તેના ત્યાગ કરવા. ૬. विरहानुभवार्थं तु परित्यागः प्रशस्यते ॥ स्वीयबंधनिवृत्यर्थं वेषः सोत्र न चान्यथा ॥आ અર્થ----વિયાગના અનુભવ સારૂ સંન્યાસના સ્વીકાર ઉત્ત-મ છે. સ્ત્રીપત્રાદિરૂપ ખંધનની નિવત્તિ માટે _અહીં ભક્તિમાર્ગના સંન્યાસમાં ૬ડાદિ વેશનું ધારણ છે, પણ મર્યાદામાર્ગમાં સંન્યાસનું અંગરૂપ જેમ વેશધારણ છે તેમ અહીં નથી. ૭. कौंडिन्यो गोपिकाःप्रेकागुरवःसाधनं च तत् । भावेा भावनया सिंढः साधनं नान्यदिष्यते ८ અર્થ---આ બક્તિમાર્ગમાં કાંડિન્ય નામક ૠષિ તથા શ્રા ગાપાંજનેા ગુરુ તરીકે કહેલાં છે. તેઓએ કરેલું સાધન તેજ સા-ધન મુખ્ય છે. તે સાધન ભાવનારૂપ (ભગવચ્ચરણમાં પ્રેમપ્-ર્વક અત્યંત ચિત્તનું એકાગપણું) તેજ સાધન છે. બીજાં સાધ-ન નથી. ૮.

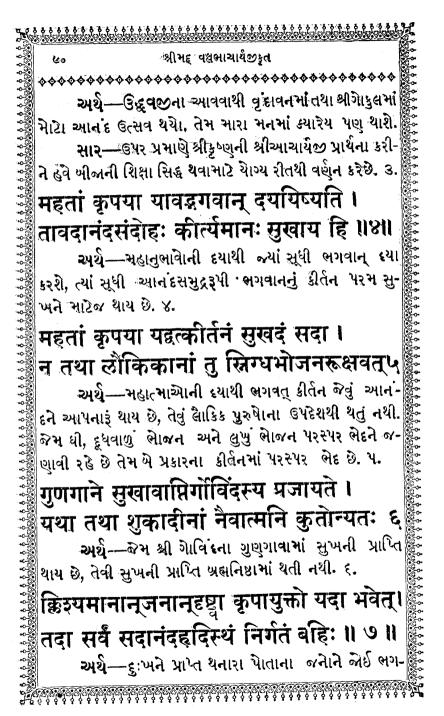

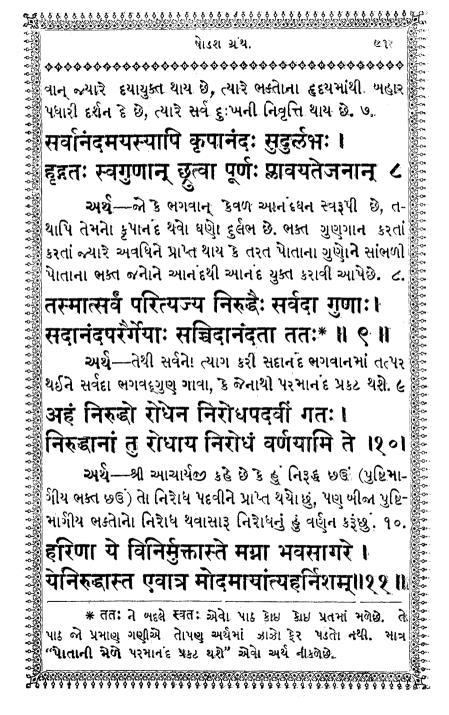

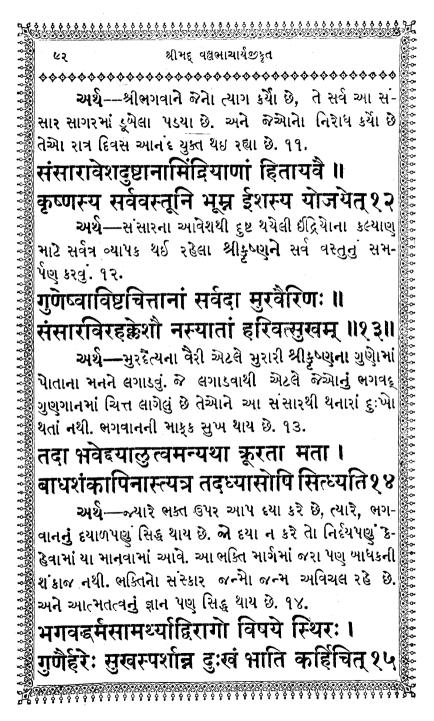

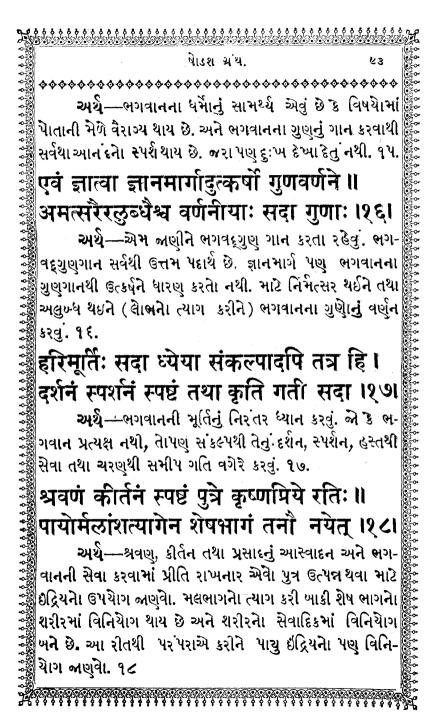

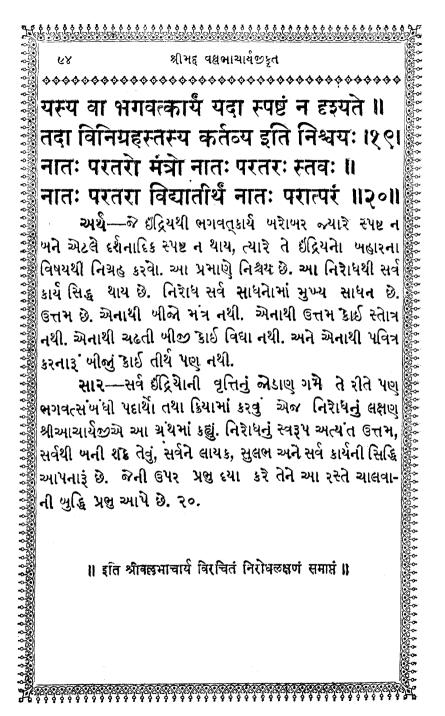

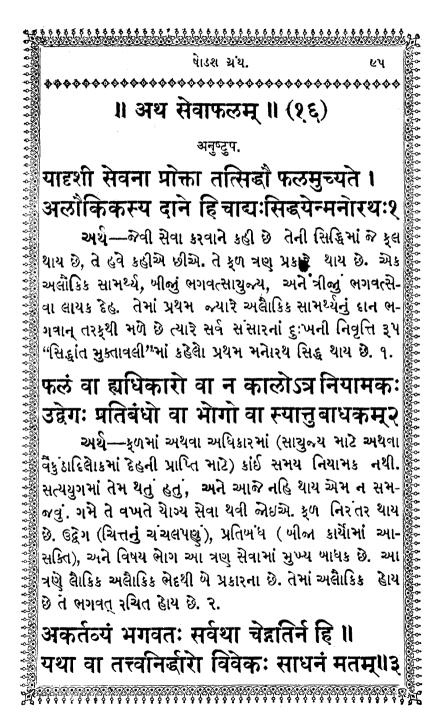

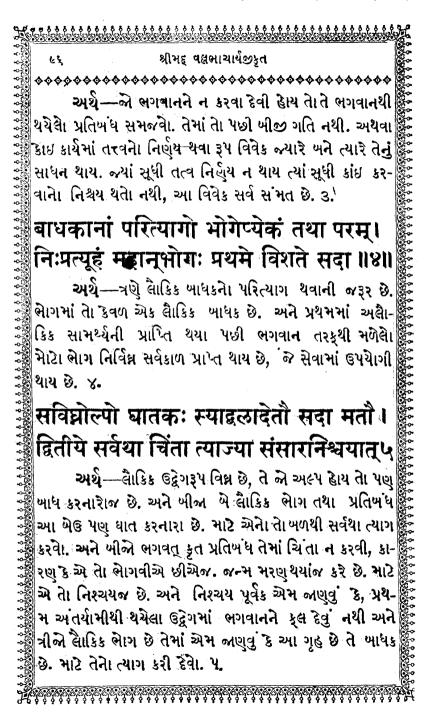

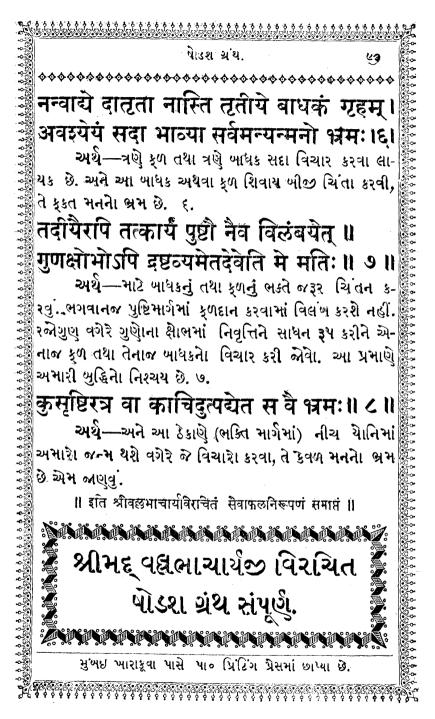

સમસ્ત જ્ઞાતનાં વૈષ્ણવાને અલભ્ય લાભ. પુષ્ટિમાર્ગાંધ સંપ્રદાયના વૈષ્ણવાને માટે ખાસ ખબર છપાઇ તૈયાર છે. યદુવંશીય ગાવર્ધનદાસ લક્ષ્મીદાસની પ્રાચીન ગ્રંથ-

રત્નમાલા મધ્યેનાં પુસ્તકા.

ગાસ્વાભિ શ્રીગિરિધરાત્મજ શ્રીભાલકૃષ્ણુલાલજી કાંકરાેલીવાળા ટીકેત. ગાસ્વામિ શ્રીગેાવિંદાત્મજ શ્રીઢવકીનંદનાચાર્ય, કામવનવાળા ટીકેત. ગાસ્વામિ શ્રીગિરિધરાત્મજ જીવનલાલ, કાશીવાળા ટીકેત. ગાસ્વામિ શ્રીવેલ્લભાત્મજ શ્રી જીવનેશાચાર્ય, પારખંદરવાળા. ગાસ્વામિ શ્રીદારકાનાથજીસત શ્રીવિઠ્ઠલેશજ, પારખંદરવાળા. ગાસ્વામિ શ્રીચિમનલાક્ષાત્મજ શ્રીધનસ્યામલાલ, સુંબઇવાળા.

એઓની સમ્મતિવાળેા ગ્રંથ.

ખૃહત્સ્તાેત્રસરિત્સાગર ભાગ બીજો. જેમાં શ્રીમદ્વક્ષભાચાર્ય-`વેષ્ણુવ સંપ્રકાયના ૨૩૭ અપૂર્વ ગ્રંથાના સંગ્રહ.

ગાસ્વામિ **શ્રીદેવકીનંદનાચાર્યજી**નાં અસલ ફાટાગ્રાફના ચિત્ર સાથે અતિ ઉજ્વલ **શ્રીવદ્વભાચાર્ય** સંપ્રદાયના નીચે જણાવેલા સમર્થ ગાસ્વામિવૈર્ય ગ્રંથકારોના કરેલા **ર૩૭ અ**પૂર્વ ગ્રંથ સંગ્રહનું પુસ્તક ઉંચા કાગલા ઉપર જડા ટાઇપાના અક્ષરોથી છપાવી શાભીતા પૂંઠા ઉપર સાનેરી અક્ષરોના નામ સાથે તૈયાર કરવામાં આવ્યો છે. જેનું નામ **વ્યાહત્સ્તાત્રસરિત્સાગર ભાગ** બીજો રાખવામાં આવ્યું છે. આ પુસ્તકમાં ધર્મ, અર્થ, કામ અને માક્ષ એ ચારે પુરુષાર્થોને આપવાવાળા **ધાડશ ગ્રંથાદિ** નિસ પાક કરવાના તથા ધર્મ શાસ્ત્રવિદિત **દ્વચશુદ્ધિ તથા સર્વવ્રતાત્સવનિર્ણય સા**યે **સેવાપ્રકાર** દેખા-ડવાવાળા અપૂર્વ સંસ્કૃત ગ્રંથોને સંગોધનપૂર્વક સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. એના જેવે અદિતીય ગ્રંથ કાઇપણ સંપ્રહાયમાં આજદિન સધી પ્રસિદ્ધ થયે નથી. માટે આ ગ્રંથ સર્વસાધારણ જનાને લેવામાં સુલભ પડે માટે તેની ન્યોછાવર ક્રક્ત રૂપૈયા ૩ જ રાખી છે. મુંબાઇથી બહાર દેસાવરોત્તા મંગા-વનારને ટપાલ ખર્ચ રૂપિયા ગ તથા વેલ્યુપેબલથી મંગાવનાસ્તે ત્રણ પુસ્તક

ું ગ્રંથકારાનાં નામા. ગ્રંથ સંખ્યા. ગ્રંથકારાનાં નામા. ગ્રંથ સંખ્યા. ગાસ્વામિ, <mark>શ્રીવક્ષભાચાર્યજી કૃત</mark> ૪૧ ગાસ્વામિ, શ્રી બીજા રઘુ<mark>નાથજી કૃત</mark> ૩ ગાસ્વામિ, શ્રીગુસાંઇજી કૃત ૪૧ ગાસ્વામિ, શ્રીહરિરાયજી કૃત ૧૧૪ ગાસ્વામિ, શ્રીરધુનાથજી કૃત ૧૭ ગાસ્વામિ, શ્રી વિઠ્ઠલરાયજી કૃત ૩

^{ୢୢୄୢୄୄୄୄୄୄୄୄୢ}ଽୄୢୄୄୄୄୄୄୄୄୄୄୄ

૧) ગાસ્વામિ, મુંબઇસ્થ શ્રીગાકલાધી-ગાસ્વામિ, **શ્રીગિરિધ્રર**જી કૃત પરસુરણ ગ્રથા શછે કુત. પરસુરણ ગયે। ૬ શાજી કૃત. ગારવામિ,મુંબઇસ્થ શ્રીજીવનજીકૃત હ વર્મશાસ્ત્રાદ નિર્ણય ગ્રંથે! કલ ગાંધા ૨૩૦ સચતા— ઉપર લખેલા ગ્રંથકારાના ગ્રંથે৷ એકજ પુસ્તકમાં સાથે છપા વવામાં આવ્યા છે માટે તે મધ્યેથી કાઇનાપણ, ગ્રંથો છૂટા મળશે નહીં, વારતે આખુ પુસ્તક મંગાવવું. બીજા અનેક જાતનાં પુસ્તકાે પણ અમારા પુસ્તકાલયમાંથી મળશે. શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુજીનો વિવિધવિષયાલંકત ગલાપદાત્મક કાેઇના ઘરમાં લખેલી અથવા છાપેલી નહિ મળે તેવી ચારાશી વૈષ્ણવાની પાતા શહ વજભાષામાં સુંદર કાગળ, જાડા, મજબુલ અને સાંતેરી નામવાળા મનાહર પુડ્રામાં (મહ૪) પાનાંમાં છપાઇ તૈયાર છે. જેમાં શ્રીમંગલાચરણાષ્ટક, સિદ્ધાંતરહસ્ય તથા શ્રીઆચાર્યજી તથા શ્રી ગુસાં**ક**છના જન્મચરિત્ર સાથે પૃથ્વી પ્રદક્ષણાગર્ભિત ૫૧ પ્રસંગની નિજ-વાતા, શિક્ષાશ્લાેક તથા શ્રીઆચાર્યજી અને શ્રીગુસાંઇજીની સંસ્કૃત પ્રાકૃત જન્મપત્રિકા સાથે ૧૨ **ઘ૩વાતા,** શ્રીઆચાર્યજીની વનયાત્રા ગર્ભિત **ચારાશી બેઠકનાં ચરિત્રા,** શ્રીનાયજીની જન્મપત્રિકાપૂર્વક **ચારાશી વૈષ્ણવાની વાર્તા** અને અષ્ટસખામાંના **ચાર સખાએાની ૪ વાર્તા,** ગાવાનાં ૧૦૭) પદોથી અલંકત એકજ પુસ્તકમાં છપાઇ તૈયાર છે. જેની નાેછાવર ૨ ૫) તથા ટ-પાલ ખર્ચ વેલ્યુપેબલ સાથે ૨ ના વધારે પડશે. બારે મહિનાનાં ઉત્સવા, પંવા, વરતા તથા ભૂતલ ઉપર બીરાજતા તથા લીલામાં પધારેલા ગાસ્વામી બાલકોના જન્મદિવસો, શ્રી ગાકલનાય-જીનાં **વચનામત** પ્રમાણે મૂહતે જોવાના કાઠા સાથેનાે **નકરાે.** કિંગ્મત •)-. જેમાં દિવસ અને રાત્રનાં ચાઘાડયાં પણ દેખાડેલાં છે. **ટેકાર્ણ્ય —**ભલેશ્વર ચકલાના યદવંશીય ભાટીયા. અકાર્ણ્યુ — જૂતવર ચઢવાના વ્યુવરાય ગાટાવા, અનત રૂષીના વાડીની સામને. કારા ગાવધનદાશા લક્ષ્મ્મીદાસ **યદુવ શીય પુસ્તકાલયમાં મુંબઈ.** અપ્રસિદ્ધ અને પ્રાચીત ગ્રંથ પ્રકાશક. સંસ્કૃત ગૂજરાતી શબ્દાર્થ સિંધુ. આ કાેશ નિર્ણયસાગર પ્રેસમાં સુંદર ટાઇપમાં છાપેલા,_લણા શખ્દા-વાળા, સુરોાબિત સાનેરીનામ સાથે કપડાના મજબૂત પૂઠાથી બાંધેલા. કીમત ૬ રૂપિયા. ટપાલ ખર્ચ ૫ આના.

રોમ ખંડન.

સર્વે સજ્જન પુરૂષોને જાણુ કરવા સાથે પાર્થના કરવામાં આવે છે કે આ રેામખંડન નામની દવા કાઇ પણ જગાના રૂવાડાંને પાણીસાયે ચં-દન માક્ક લગાડવાથી થાડા વખતમાં તે જગા કાળી ન થતાં સર્વ રવાંઠા નિર્મૂલ થઇ જાયછે. આ દવાની જે માહાશયાને પરીક્ષા કરવી હાય તેઓ-એ મેહેરબાની સાથે, મુંબઇ કાલકાદેવી રાડ સાટીયાની જીની માહાજનવા-ડીમાં શાસ્ત્રી માધવજી ગાપાળજી વૈદ્ય એ શીરનામાથી લખી માકાવતાં માક-લાવવામાં આવશે. જેની કીમત ધણીજ એાછી રાખવામાં આવી છે રૂપૈયા તે તી તાલા જ આપવામાં આવશે.

શાસી માધવજી ગાપાળજ વૈદ્ય.

ગૂજરાતી શબ્દાર્થસિંધુ. ૧

કીંમત ૫ રૂપિયા. પાસ્ટેજ ૫ અપાના.

અભિપ્રાયાઃ—

પંડિત શ્રી ગટ્ટલાલજ:—ગૂજરાતી ભાષામાં જે અનેક વાતાની આ વરયકતા છે, તેમાંથી કેટલાક ભાગ આ પુસ્તકે પૂરા કર્યા છે.

રા. સા. મણિ**લાલ નભુભાઈ દ્વિવેદી. બી. એ.** ''નર્બકેાશ" ઉપરાંત બીજા પણ શબ્દો હંમેરી આ એક નાનેા સરખાે કાશ સસ્તામાં બહાર પા ડયા છે, તેથી ગૂજરાતી વાચક વર્ગને **લ**ણા લાભ થવાનેા સંભવ છે. જ્યાંરે ગૂજરાતી ભાષામાં ગ્રંથા દિન પ્રતિદિન ઊંચા પ્રકારના અને કઠિન વિષયોન્ય લખાતા આલે છે સારે આવા કાશની આવશ્યકતા સ્પષ્ટજ છે. આ કાશ કાઈ રીતે થાડા સંગ્રહવાભા કે થાડી માહીતીવાળા નથી, એમાં બહુ ટુંકમાં ને બહુ બારીક છાપમાં પણ હડીકત ઘણી સમાવવામાં આવીછે ને એ પ્રયાસ સર્વથા હત્તેજનને યાગ્ય હાેવા ઉપરાંત સાધારણુ વાંચનારને તા એક ઉપકાર રૂપજ છે.

કવી⁴ચર દલપતરામ ડાદ્યાભાઇ, સી. ઈ. અાઈ. ગૂજરાતી શબ્દાર્થ-સિંધુનું પેહેલું પુસ્લક મહેાંવ્યું છે. તે વંચાવી જોવાથી મને ઘણા સંતાષથયા છે. તેમાં ઘણી મેહેનત કરેલી છે અને પુસ્તક ઘણું ઉપયાગી તથા સારં છે. શબ્દાર્થસિંધુ કાેષા મુંબઇ કાળકાદેવી પાસે પુસ્તક પ્રસારક મંડળીમાં મળશે.

તૈયાર છે.

શ્રી વક્ષભ વિલાસ પ્રથમ ભાગ, સંપ્રદાય પ્રકાશ.

આ ગ્રંથ વ્રજભાષામાં છે. તેમાં નીચે લખેલા વિષયા છે.

- ૧ પુષ્ટિ સંપ્રદાયકી શુંખલા (પરંપરા) વર્જુન.
- ૨ વર્ષદિનકે ઉત્સવ પર્વ આદિકો ભાવ.
- ૩ ઉત્સવનપર રાગનકાે અંગીકાર.
- ૪ શ્રી ઠાકુરજી કે સખાનકે નામ.
- મ વેદ, ઉપવેદ, વેદનાષડાંગ, ઉપનિષત્, સ્મૃતિ, ષઠ્શાસ્ત્ર, પુરાષ્ડ્ર, ઉપ-પુરાષ્ડ્ર, મંત્ર તંત્ર ઇત્યાદિ ગ્રંથનકે, કર્તા, એાર વિષયકા વર્ષ્ડ્ન.
- ૬ શ્રી આચાર્યજી મહાપ્રભુનકે ૧૦૮ નામ વર્ણન.
- બ્રી ગુસાઇજ શ્રી વિટ્ઠલનાયજ કે ૧૯૮ નામ.
- ૮ શ્રીજી આઠ સ્વરૂપ કરિ વજમેં જો પુષ્ટિલીલા કી હૈ સે৷ સ્વરૂપ-નકી ભાવનો.
- ૯ સ્વરૂપનકે ગાદકે ઠાકુરજી તથા શ્રી આચાર્યજી મહાપ્રભુજી શ્રી શસાં-ઇજી કે સેવ્ય સ્વરૂપે જો ભગવદીનકે માથે પધરાએ તિન સ્વરૂપનકેનામ.
- ૧૦ શ્રીયમુનાજી શ્રીમહારાણીજીકે નામ.

```
૧૧ શ્રીમગવન્લીલા સ્થલનકા નામ.
```

- ૧૨ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી ૪ બૈકકકે સ્થલ.
- ૧૩ શ્રીગુસાંઇજી શ્રી વિકુલનાથજી કી ૨૮ બૈઠક.
- ૧૪ શ્રીગિરિધરજીકો ૩ બૈકક.
- **'**૧૫ શ્રીગેાકુલેશજીકી ૧૩ બૈઠક.
- ૧૬ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુજી કૃત ગ્રંથ ઔર ગ્રંથ વિષયકા સંક્ષેપ વર્ણન.
- ૧૭ શ્રીગુસાંઇજીકે ગ્રંથ તથા વિનકે સમયસ્ં લેકે અભિતાંઇભર્યે સભ ગારવામી બાલકનકે તથા ભગવદીન કુત ગ્રંથનકા વર્જીન.
- ૧૮ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુજીકે (૮૪) વૈષ્ણુવનકે નામ તથા વિનકી વાર્તાકો તાત્પર્ય.
- ૧૯ શ્રીગુસાંઇજી કે ૨૫૨ વૈષ્ણુવનકે નામ તથા ઉનક્ધ વાર્તાનકા સારાંશ.

ઉપલા સર્વ વિષયના સંગ્રહ આ એકજ પુસ્તકમાં છે. છતાં તેની ન્યા-છાવર માત્ર બા≂ દશઆના રાખી છે. થહાર ગામના ગ્રાહકાને ટપાલ ખર્ચ વેલ્શુપેળલ સાથે ત્રણું આના વધારે પડરો. આ પુસ્તક પણ યદુવ સીય પુસ્ત-કાલયમાં ઠા∘ ગાવર્ધનદાસ લખમીદાસ પાસે તથા સંળઇ પુસ્તક પ્રસારક બંડળીમાં મળે છે.

